

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DIŞ TİCARET EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE
HİNDİSTAN İHRACATI VE İHRACATÇILARIN
EĞİTİMİ İLE İLGİLİ BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
İsa MAKAROĞLU**

**Tez Danışmanı
Prof Dr. İzzet GÜMÜŞ**

Ankara 2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

İsa MAKAROğLU'na ait "T¼rkiye Dış Ticaretinde Hindistan İhracatı Ve İhracatçıların Eğitimi İle İlgili Bir Araştırma" adlı çalışma, j¼rimiz tarafından 28/ 08 /2006 Tarihinde Dış Ticaret Eğitimi Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.....

Başkan Prof. Dr. İzzet G¼M¼ř

.....

¼ye Prof. Dr. Nevzat AYPEK

.....

¼ye Doç Dr. Nurettin PARILTİ

ABSTRACT

The thesis studies the education level of the Turkish companies that export goods to India. The thesis utilizes the Turkish-Indian trade at large and argues that India is an emerging big market with a growing number of qualified consumers. However, there is an imbalance between the Turkish and Indian shares of the overall trade stakes that stress the lack of the notion of parity between the two countries in this case. Therefore, the thesis advocates that the poor level of foreign trade education in the Turkish companies is one of the reasons for this poor performance. On this point, this study summarizes the development of the contemporary Turkish Foreign Trade policy, studies the dynamics and the regulations of the Indian foreign trade, and explains the foreign trade relations between the two countries to form a background for the subject. The study discovers the quality of foreign trade education-training in Turkey by using the data gathered from a survey performed on 50 personnel working for commercial business enterprises. Eventually, the thesis aims at utilizing the data in enhancing the quality of education in the Turkish-Indian trade. Finally, the thesis concludes that there are areas that need improvement in the foreign trade education of the companies that export goods to India, such as language training, postgraduate training (on foreign trade) and the receptivity of the education by the company employees.

ÖZET

Bu tez Hindistan'a ihracat yapan şirketlerin konu ile ilgili eğitim seviyelerini araştırmaktadır. Tez Türkiye-Hindistan ticaretini geniş boyutta kullanmakta ve Hindistan'ın sayısı hızla artan nitelikli tüketicilere sahip yeni bir pazar olarak ortaya çıkmakta olduğunu iddia etmektedir. Ancak, gerçekleşen ticaretteki Türk ve Hindu payları arasında bir dengesizlik vardır. Bu dengesizlik iki ülke arasında "dengeli ortaklık" nosyonunun olmadığını ortaya koymaktadır. Buna bağlı olarak, tez Türkiye'nin kötü ihracat performansının nedenlerinden birisinin de dış ticaret eğitiminin düşük seviyesi olduğunu öne sürmektedir. Bu noktadan hareketle, tez konuya bir taban teşkil etmek amacıyla, sırasıyla Türk Dış Ticaret Politikası'nın gelişimini özetlemekte, Hindistan dış ticaretinin dinamiklerini ve mevzuatını araştırmakta ve iki ülke arasındaki dış ticaret ilişkilerini açıklamaktadır. Çalışma dış ticaret eğitiminin kalitesini, dış ticaret firmalarında çalışan 50 personel üzerinde yapılan anket ile araştırmaktadır. Tez çalışması elde ettiği verileri Türk-Hindu ticaretinde eğitimin kalitesini arttırmak için kullanmayı da amaçlamaktadır. Sonuç olarak, tez çalışması dış ticaret eğitiminde, yabancı dil eğitimi, yüksek lisans eğitimi (dış ticaret üzerine) ve verilen eğitimin çalışanlar tarafından algılanması gibi iyileştirmeye ihtiyaç bulunan alanlar olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin ihracatının gelişim sürecine bakıldığında, Osmanlı devletinden yüksek bir ihracat rakamı devralmadığı görülmektedir. Soğuk savaş yıllarında klasik iki bloklu dünya anlayışı arasında sıkışmış bir durumdan, soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte, bu ortamın sunduğu fırsatlardan faydalanmasını sağlayacak politikalar arayışına girmiştir. Bu arayışlar, dış ticaret politikalarında da yansımalarını bulmuştur. 1980'li yıllarda yapılan alt yapı yatırımları sayesinde giderek gelişen Türk üretim sektörü 1990'lı yılların başında pazar arayışlarına girmiştir. Batı pazarlarında gerek standardizasyon ve gerekse ihracat kotalarına takılan Türk ihracat sektörü, Doğu pazarlarında yeni açılımlar arayışına girmiştir. Bu süreçte Hindistan önemli bir ticaret ortağı olma fırsatı ile Türk ihracat sektörünün dikkatini çekmiştir.

Hindistan hızla büyüyen ekonomisi, gelişmiş bilişim alt yapısı ve eğitimli genç nüfusu ile önümüzdeki 10 yılda dünyanın süper güçleri arasına girmeye adaydır. Süper güç olmanın unsurları içerisinde ekonomik güç Hindistan'ın belirgin özelliği olarak ön plâna çıkmaktadır. Geleceğin süper güçleri arasında anılan Hindistan, Türkiye'nin dış ticaret alternatiflerinin artırılması açısından da önem arz etmektedir. Türkiye ve Hindistan arasında tarihî ve psikolojik engellerin olmayışı ayrıca fırsatlar sunmaktadır. Hindistan- Türkiye ilişkilerinin çok boyutlu olarak gelişmesinde ticaretin öncü bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Yapılan tez çalışması sonucunda, Türkiye'den Hindistan'a ihracat yapan işletmelerinin daha çok küçük ve orta büyüklükte işletmeler olduğu görülmüştür. Mevcut dış ticaret hacminde Türkiye'nin Hindistan'a olan ihracatının payı arzu edilen seviyenin çok altındadır. Bu çalışmada, Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin konu ile ilgili eğitim seviyelerini ortaya çıkarmak amacıyla, 50 işletme üzerinde anket uygulanmıştır. Bu anketler ışığında, Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin eğitim seviyeleri araştırılmış ve kategorik olarak eğitim eksikliği gösteren alanlar tespit edilmiştir.

Bu çalışma esnasında öncelikle bilimsel öngörleriyle tezin şekillenmesinde yardımlarını esirgemeyen hocam, Sayın Prof Dr. İzzet GÜMÜŞ'e, yaptığım araştırmalarda hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen ve her zaman hoşgörüsünü muhafaza etmeyi başaran eşime ve kendilerinden esirgediğim tüm kıymetli saatlere rağmen sevgileri hiç tükenmeyen çocuklarım Ceyda ve Bahadır'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR CETVELİ	vi
TABLolar CETVELİ	vii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET POLİTİKALARI

1.1. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET POLİTİKASININ TARİHİ GELİŞİMİ	5
1.1.1.1923 Öncesi Dönem	6
1.1.2.1923-1929 Dönemi	9
1.1.3.1929-1960 Dönemi	13
1.1.4.1960 -1980 Dönemi	17
1.1.5.1980-2000 Dönemi	19
1.1.6. 2000 Sonrası Dönem	24
1.2. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİNİN GENEL DURUMU	26
1.2.1. İhracatın Sektörel Durumu	27
1.2.2. İhracatın Ülkelere Göre Durumu	29
1.2.3. 2005 Yılı Ocak-Haziran Dönemi İhracatımızdaki İlk 50 Ülke	31

II. BÖLÜM

TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE HİNDİSTAN

2.1 HİNDİSTAN EKONOMİSİ VE DIŞ TİCARETİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	33
2.1.1 Genel Ekonomik Durum	35
2.1.2 Sektörleri Durumu	39
2.1.2.1 Tarım Sektörü	39
2.1.2.2 Sanayi Sektörü	39
2.1.2.3 Hizmet Sektörü	40
2.1.3 Dış Ticaret	41
2.1.3.1 Dış Ticaret Politikaları	41
2.1.3.2 İhracat ve İthalatı	42
2.1.4 Ekonomik Yenilikler	46
2.1.4.1 İthalatta Miktar Kısıtlamaları	48
2.1.4.2 Dış Ekonomik Bağlantılar ve Politikalar	48
2.1.4.3 Mahalli Para Kıymetindeki Değişimler	51
2.2. HİNDİSTAN İLE TÜRKİYE TİCARETİ	52
2.2.1 Hindistan Türkiye Arasındaki Ticari Anlaşmalar	52
2.2.2 Pazar İle İlgili Bilgiler	56
2.2.2.1 Gümrük ve Vergi Düzenlemeleri	56
2.2.2.2 Marka ve Patent Düzenlemeleri	57
2.2.2.3 Kambiyo Kontrolü	58
2.2.2.4 İthalat Kontrolleri ve Yasakları	58
2.2.2.5 Hindistan'a İthalat Belgeleri	59
2.3. TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARET EĞİTİMİ	61
2.3.1 Türkiye'de Dış Ticaret Eğitimi Veren Kurumlardan Başlıcaları	61
2.3.1.1 Yüksek Öğretim Kurumuna Bağlı Eğitim Kurumları	61
2.3.1.2 Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumları	62

2.3.1.3 İGEME (İhracatı Geliştirme Merkezi)	62
2.3.1.4 KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)	63
2.3.1.5 Diğer Eğitim Veren Kurumlar	63
2.3.2 Dış Ticaret Eğitimi Konuları	63

III. BÖLÜM

TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE HİNDİSTAN'A İHRACAT YAPAN İHRACATÇILARIN EĞİTİM DURUMLARI ARAŞTIRMASI

3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi	65
3.2 Çalışma Grubu	66
3.3 Araştırmanın Yöntemi	66
3.4 Verilerin Toplanması	66
3.5. Verilerin Çözümlemesi	67
3.2. Analiz Sonuçları	67
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	79
ÖZET	82
ABSTRACT	73

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
CIF	: İthalatta (Mal bedeli- Sigorta-Navlun)
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
FOB	:İhracatta (Mal Bedeli-Gemiye yükleme masrafları)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İGEME	: İhracatı Geliştirme ve Etüt Merkezi
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
THY	: Türk Hava Yolları
TL	: Türk Lirası
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)
\$	: Amerikan Doları

TABLOLAR CETVELİ

Tablo 1.1: Dış Ticaret Değerleri	27
Tablo 1.2: İhraç Değeri Yüksek İlk 20 Ürün	28
Tablo 1.3: Türkiye'nin Ülke Grupları İtibariyle İhracatı	29
Tablo 1.4: 2005 Yılı Ocak-Haziran dönemi Türkiye'nin ihracatındaki 50 ülke	32
Tablo 2.1: Hindistan ile ilgili genel bilgiler	34
Tablo 2.2: Dönemler ve Sektörler İtibariyle Ekonomik Büyüme	36
Tablo 2.3: Hindistan'ın Dış Ticareti (FOB, milyon ABD\$)	42
Tablo 2.4: Hindistan'ın Başlıca İhraç Ürün Grupları (2003, Milyar ABD\$)	43
Tablo 2.5: Hindistan'ın Başlıca İthal Ürün Grupları (2003, Milyar ABD\$)	43
Tablo 2.6: İthalatın Başlıca Ülkelere Dağılımı (milyon \$)	44
Tablo 2.7: Ekonomik Projeksiyon Özeti	45
Tablo 2.8: Hindistan Türkiye ticari anlaşmalar	52
Tablo 2.9: Hindistan ile Yıllar İtibariyle Dış Ticaretimiz (Milyon dolar)	52
Tablo 2.10: Türkiye'den Hindistan'a ihraç edilen ürünler (1000\$)	54
Tablo 3.1: İşletmede Çalışan Personel Sayısı	66
Tablo 3.2 :İşletmenin Faaliyet Yılı	68
Tablo 3.3: Ayrı Bir İhracat Bölümünüz Var mı?	68
Tablo 3.4: İhracatla İlgilenen Personelin Eğitim Durumu	69
Tablo 3.5: İhracatla İlgilenen Personeli Yabancı Dil Seviyesi	70
Tablo 3.6: İhracat Personeli Dış Ticaret Mevzuatı Eğitimi Aldı mı?	71
Tablo 3.7: Eğitim Aldıysanız Eğitimi Yeterli Buluyor musunuz?	71
Tablo 3.8: Eğitimi Yeterli Bulmuyorsanız, Nedenleri?	72
Tablo 3.9: Hindistan Dış Ticaret Mevzuatını	73
Tablo 3.10: Hindistan'ın Düşük Gümrük Vergisi Uyguladığı Mallar	73
Tablo 3.11: Hindistan' a Mal Nakliyesi İmkanları	74
Tablo 3.12: Hindistan Mevzuatı ile İlgili Eğitim	75

GİRİŞ

Bu tez çalışmasında, Türkiye dış ticaretinde Hindistan ihracatının durumu değerlendirilmiş ve Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin dış ticaret konusundaki eğitim düzeylerinin araştırılması amaçlandırılmıştır. Hindistan bir milyarı aşan nüfusu ve 300 milyonun üzerinde alım gücü yüksek tüketicisiyle dev bir pazar oluşturmaktadır. Hâlen Türkiye-Hindistan ticaretinde ihracat rakamları Türkiye'nin toplam ihracat rakamlarına göre çok düşüktür. Tez çalışması ihracatın payının yükseltilmesi için dış ticaret eğitiminin iyileştirilmesi gerektiğini önermiş ve dış ticaret eğitiminde sorunlu olan bazı alanları ortaya koymayı amaçlamıştır.

Tez, Türkiye-Hindistan ticaretinde ihracat konusunu üç bölümde incelemektedir:

Birinci bölümde konuya bir taban teşkil etmek ve Türkiye'nin mevcut ihracat kapasitesi değerlendirmek amacıyla Türkiye'nin dış ticaret politikaları değerlendirilmiştir. Değerlendirme Osmanlı İmparatorluğu döneminden 2000'li yıllara kadar getirilmiştir. İncelenen dönem içerisinde sanayi politikalarının dış ticaret politikalarının yönünü belirlediği ve dış ticaret politikalarının sanayileşme politikalarının tamamlayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda temel üretim politikası kendi kendine yeterli olma iken, dış ticaret politikalarının amacı ülkenin temel gereksinimlerde yokluğa düşmemesidir. Bu politika Avrupa'nın ekonomik olarak güçlenmesiyle beraber özellikle İmparatorluğun son dönemlerinde ithalat lehine bozulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde kısıtlı olan ihracatın büyük bir kesimini ham madde ve tarım ürünleri teşkil etmektedir.

Cumhuriyet döneminde yapılan yapısal değişikliklerle dış ticarete sanayi ürünlerinin ihraç edilmesi için bir seferberlik başlatılmıştır. Bu yeni politikalar ve yeni bir örgütlenme getirmiştir. Ticaret ve Tarım Bakanlıklarının birleştirilmesi ve Teşvik-i Sanayi kanunu, Harici Ticaret Dairesinin kurulması, Gümrük Tarife kanunu bazı örnekler olarak verilmiştir. Bu dönemde hedef olarak tarım ürünleri dışında her malı ithal eder durumdan kurtulmaktır.

1920'li yıllarda genel ticaret eğilimi ham madde ihracı ve sanayi malları ithalatıdır. 1929-1960 arası dönemde dünyada meydana gelen ekonomik bunalımların da etkisiyle devletçi ve korumacı politikalara ağırlık verilmiştir. 1929 yılından sonra radikal değişikliklere gidilerek, devlet eliyle sanayileşme hamleleri başlatılmıştır. Bu dönem boyunca ihracatta tarım ürünleri etkinliğini korumuş olup dünya savaşının etkileri yoğun şekilde hissedilmiştir. 1980'li yıllara kadar gelen süreçte Türk parası sürekli değer kaybetmesine rağmen dış ticaret dengesi ithalat lehine bozulmuş, sürdürülen ikameci politikalara beklenen amaçlara ulaşılamamış ve ekonomi dış kaynaklar yoluyla büyümüştür.

1980 sonrası dönemde liberal bir ekonomik model uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde ekonominin dışa açılarak ihracatın artırılması ve dış ticaret açığının giderilmesi hedeflenmiştir. Emek-yoğun, yerli hammaddeye dayanan ve rekabet gücü yüksek sektörlerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Devalüasyon gerçekleştirilmiş ve gerçekçi kur politikası uygulanmaya çalışılmıştır. Uygulanan yeni politikalar ciddi bir ithalat ve ihracat artışına neden olmuş ve ihraç edilen ürün kompozisyonunda sanayi ürünleri yönünde bir değişiklik meydana getirmiştir. Sanayi ürünlerinin payı artarken tarım ürünlerinin payı zamanla gerilemiştir. 2000'li yıllarda dünya çapında ve yerel krizlerle sarsılan ekonomi IMF ile yapılan anlaşmalar sonucunda mali politikalar, yapısal reformlar ve kur ve para politikaları alanlarında yapılan düzenlemelerle iyileştirilmeye çalışılmıştır.

Hâlen ihracat sektöründe başta otomotiv, elektrik-elektronik tekstil olmak üzere sanayi ürünlerinin belirgin ağırlığı devam etmektedir. 2005 yılı itibariyle ihracatın % 86'sını sanayi ürünleri oluşturmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde birinci bölümde ortaya konulan Türkiye'nin dış ticaret yapısı içerisinde Hindistan'ın yeri araştırılmıştır. Hindistan 1 trilyon dolar Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ile dünyanın 6. büyük ekonomisidir. Hint ekonomisi küresel büyümeler ve bölgesel dengelerden istifade ederek gelişmeye devam etmektedir. Hindistan kalabalık nüfus, istikrarlı bir makro ekonomik yapıya sahip ve gümrük vergileri ile kısıtlamalarının her gün azaldığı bir pazardır. Dolayısıyla Türkiye'nin dış ticareti için çok cazip fırsatları da barındırmaktadır.

Her ne kadar Hindistan büyük bir pazar olsa ve Türkiye'nin Hindistan ile sürekli gelişen bir ticareti olsa da iki ülke arasındaki ticaret dengesi Türkiye aleyhine sonuçlanmaktadır. Hindistan, Türkiye'yi hedef pazarlar arasına almış ve 2003-2004 döneminde meydana gelen artışlarla ticaret dengesi Türkiye aleyhine gelişmeye devam etmektedir.

İkinci bölümde Hindistan pazarıyla ilgili teknik bilgiye yer verilmek ve bu ülkeyle yapılacak ihracatta genel prosedür açıklanmak suretiyle, pazara yapılacak yatırımın koşulları açıklanmıştır. Standart ve teknik düzenlemeler, paketleme ve etiketlemeye yönelik düzenlemeler, marka ve patent düzenlemeleri, kambiyo kontrolü, ithalat kontrolü ve yasakları ve Hindistan' a ithalat belgeleri tartışılan konulardır.

Bu bilgilerle edinilen birikim doğrultusunda ileriki bölümlerde, dış ticaret eğitimi ihtiyaçları tespit edilme yoluna gidilecektir. Hindistan'la işbirliği imkânları açısından Türkiye'nin küçük ve orta ölçekli işletmeler konusunda işbirliğine

gidebileceği, Hindistan'da mevcut olmayan mağazalar zincirinin sermaye yapısı güçlü işletmeler tarafından ortaklık yoluyla kurulabileceği ve Hindistan tarafından teşvik edilen üretim alanlarına yatırım yapılabileceği tespit edilmiştir.

İkinci bölümde son olarak Türkiye'deki dış ticaret eğitimi hakkında bilgi verilmiştir. Türkiye'de dış ticaret eğitimi örgün ve yaygın eğitim kapsamında kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından verilmekte olup, eğitim dış ticaret mevzuatı, gümrük konuları ve uluslar arası mevzuat üzerine yoğunlaşmıştır. Dış ticaret eğitimi konusunda ülkelere yönelik, özel kapsamlı eğitimlere yer verilmemektedir. Bu nedenle tez çalışmasının üçüncü bölümde Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin, bu ülke ile ilgili dış ticaret bilgilerini ve genel eğitim durumlarını araştırmak için anket uygulaması yapılmıştır.

Üçüncü bölümde Hindistan'a ihracat yapan bazı işletmelerin çalışanlarına uygulanan işletme bilgi anketi değerlendirilmiştir. Araştırma tekil tarama modelinde hazırlanmış ve frekanslar bulunmaya çalışılmıştır. Yüz yüze görüşmeler yapıldığı gibi bazı anketler elektronik posta vasıtasıyla uygulanmıştır. İşletme bilgi anketinde Türkiye'nin Hindistan'a ihracatına ışık tutmak üzere işletmelerde çalışan kişi sayısı, ayrı bir ihracat bölümünün bulunup bulunmadığı, yabancı dil yeterlilik seviyeleri, dış ticaret mevzuatına hâkimiyet, ilave eğitim ihtiyacı ve dünya pazarındaki gelişmeleri takip etme gibi konularda katılımcılara soru yöneltilmiştir.

Sonuç bölümünde, tez çalışması boyunca erişilen sonuçla ifade edilmiş ve yapılan tespitlerin aktarılmıştır. Bu bölümde Türkiye'nin Hindistan ihracatı özet olarak tekrar değerlendirilmiş ve girişimci işletmelere faydalı olacağı düşünülen önerilerde bulunulmuştur.

I. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET POLİTİKALARI

1.1. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET POLİTİKASININ TARİHİ GELİŞİMİ

Türkiye Cumhuriyetinin 83 yıllık ekonomi politikaları tarihi, geri kalmış bir tarım ekonomisini sanayi ekonomisine dönüştürmek ve çağdaş Dünyanın ekonomik ve ticari bütünleşmelerine katılarak küresel ve bölgesel karar alma mekanizmalarının içerisinde yer almak yolunda harcanan çabaların tarihidir. Bu kapsamda, sanayileşme ekonomi politikalarının temel hedefi olurken, dış ticaret politikaları da Cumhuriyet tarihinde sanayileşme hedefine giden yolda en önemli araçlardan biri olarak kullanılmıştır.

Cumhuriyet tarihinde dış ticaret politikaları zaman zaman kendine yeterli bir ekonomi yaratmanın araçlarından biri olmuş, zaman zaman da karşılaştırmalı üstünlükler çerçevesinde dışa açılmanın ve dışa açık kalkınma politikalarının temel araçları arasında yerini almıştır. Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden yıllarda, dış ticaret politikalarının belirlenmesinde Osmanlı İmparatorluğundan devralınan ekonomik ve siyasi miras ile Osmanlı döneminde imzalanarak Cumhuriyet dönemine uzanan anlaşmalardan kaynaklanan sınırlamalar etkili olmuştur. Diğer taraftan, dış ticaret politikaları Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar içinde bulunulan ekonomik ve siyasi ortama bağlı olarak değişken bir seyir izlemiş, söz konusu politikaların tayininde ülke içi ve uluslararası siyasi ve ekonomik koşullar belirleyici olmuştur.

1923-2005 döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nde izlenen dış ticaret politikaları ülkenin temel öncelikleri, sanayileşme politikaları, uluslararası siyasi ve ekonomik konjonktür, doğrultusunda belirlenmiştir. Bu çerçevede dış ticaret politikaları dönem boyunca söz konusu öncelikler ve süregelen siyasi ve ekonomik koşullar açısından değerlendirilerek yeniden şekillendirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden dönemde Cumhuriyetin genel dış ticaret politikalarını ve dış ticaretinin görünümünü değerlendirebilmek açısından, Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulanan dış ticaret politikalarına ve Osmanlı dış ticaretinin yapısına genel bir bakış faydalı olacaktır.

1.1.1. 1923 Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti'nin dış ticaret rejimi ile ilgili ilk değişiklikler, 1838'de İngiltere ve Fransa'nın girişimleri (siyasi ve ticari baskıları) ile ithalatta gümrük resimlerinin yüzde 12'den, yüzde 3'e düşürülmesi ve ihracatta alınan gümrük resimlerinin tamamen kaldırılması veya yüzde 1'e düşürülmesi şeklinde olmuştur. (www.taj.org.tr)

Tanzimat'tan önce Osmanlı İmparatorluğunun dış ticaret politikası, ülkede mal bolluğu ve ucuzluk sağlamak amacıyla, ithalatı teşvik edici, ihracatı kısıtlayıcı bir uygulamaya dayanıyordu. İhracat bir taraftan daha yüksek oranda vergilendirilmekte, öte taraftan bazı mallara ihraç yasağı konmaktaydı.

Kapitülasyonların da desteklediği bu ithalatı teşvik edici dış ticaret politikası yanında 1838 tarihinde İngiltere ile yapılan Balta Limanı Sözleşmesi ve

bunu takiben Fransa ve diğer Avrupa ülkeleri ile yapılan benzer sözleşmeler ile Osmanlı Devleti gümrükleri üzerindeki egemenlik hakkından vazgeçmiş ve yabancılara engelsiz bir dış ticaret rejimi sağlamıştır. Böylece, Osmanlı ekonomisi gelişen Avrupa sanayi için bir açık pazar haline gelmiştir. (Güven, 1998:16)

Osmanlılarca uygulanan bu politika, o zamanlar sanayileşme yolunda hızla ilerleyen Avrupa ülkelerinde uygulanan ve ekonomi teorisi olarak da savunulan yerli sanayinin, üretimi ve ihracatı teşvik edici ve koruyucu dış ticaret politikasına oldukça ters düşmekteydi. Nitekim bu yanlış politika sonucunda Osmanlı dış ticareti olumsuz yönde gelişmeye başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğunda dış ticaret hacmi ve dış ticarete konu olan malların toplam üretim içerisindeki payı oldukça düşüktür. Bunun temel nedenleri taşımacılığın yeterince gelişmemiş olması, taşımacılık maliyetleri ve oldukça geniş alana yayılan sınırlarından dolayı İmparatorluk içerisinde bölgeler arası gelişmiş bir iş bölümünün varolması sayılabilir. Temel üretim politikası İmparatorluğun kendi kendine yeterli olması iken, dış ticaret politikalarının amacı ise, ülkenin temel gereksinimleri açısından bir darlığa düşmesinin önlenmesi olmuştur. Bu kapsamda ithalat, üretimi yetersiz ürünlerin temini amacıyla teşvik edilirken, ihracat ise halkın temel gereksinimlerinde bir darlığa sebep olmaması için zaman zaman yasaklanıyordu. 15 ve 16. yüzyıllarda Osmanlıların dış ticareti Doğu Akdeniz, Doğu Avrupa ve Orta Doğu bölgelerine yoğunlaşmışken, Orta ve Batı Avrupa ile ticaret oldukça sınırlı kalmıştır. (Taşkın, 2003:131)

Avrupa'nın merkantilist politikalarının tam tersine Osmanlılar ticareti özendirebilmek amacıyla 14. yüzyıldan itibaren Avrupa ülkelerinin ticaret gemilerine ve tüccarlarına çeşitli ayrıcalıklar tanımıştı. 16. yüzyılda ticari, mali ve

siyasi nedenlerle kapitülasyonlar adı altında Avrupa ülkeleri vatandaşlarına karşılıklı olmak üzere tanınan ayrıcalıkların olumsuz etkileri, İmparatorluğun güçlü olduğu dönemlerde sınırlı kalmakla beraber, daha sonraları İmparatorluk siyasal açıdan zayıf düştükçe, Avrupalıların söz konusu ayrıcalıkları genişletmeleri neticesinde Osmanlı Devletine büyük sorunlar yaratmıştır.

18. yüzyılın sonuna gelindiğinde Osmanlı İmparatorluğu büyük ölçüde kendi kendine yeterli bir üretim hacmine sahipti. Söz konusu dönemde Avrupa ile yapılan ticaret, toplam üretim ve tüketim içerisinde oldukça sınırlı bir düzeyde bulunmaktaydı ve Avrupa mamul malları Osmanlı pazarını henüz istila etmemişti. (Taşkın, 2003:131)

19. Yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun dış ticaret hacmi, toplam üretiminin %1-2'sini aşmıyordu. Balkanlar, Anadolu, Suriye ve Mısır gibi geniş alanları kapsayan Osmanlı İmparatorluğu'nun kendi içindeki uzun mesafeli ticaret, dış ticaretinden çok daha önemli gözükmekteydi. Ayrıca devletin Orta Doğu ve Doğu Avrupa ülkeleri ile olan ticareti, Batı Avrupa ile olan ticaretinden daha fazla önem taşımaktaydı. (Özcan, 1998:41)

20. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğunun dış ticaretinde İngiltere, Almanya, Fransa, Avusturya ve Rusya Osmanlı İmparatorluğunun dış ticaretinde önde gelen ülkeler arasındaydı. (Taşkın, 2003:131)

Birinci Dünya Savaşı döneminde İmparatorluğun uygulamakta olduğu dışa açık ekonomi politikaları terk edilmiş, korumacı politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Savaşla beraber imparatorluğun toplam tüketiminin yaklaşık beşte birini oluşturan mamul mallar ve gıda mamulleri ithalatı tümüyle durmuştur. Bu

gelişme ithal ikameci üretim politikalarının gündeme gelmesine yol açmıştır. Terk edilen liberal ekonomi politikaları yerine, kendi kendine yeterli ve korumacı bir ekonomi oluşturmak çerçevesinde kapitülasyonlar tek taraflı olarak kaldırılmış ve yerli üretimi korumayı amaçlayan yeni ticaret politikaları uygulamaya konulmuştur. (Taşkın, 2003:133)

1.1.2.1923-1929 Dönemi

Türkiye'nin bu dönemdeki dış ticareti bir yandan en zaruri tüketim malları ithalatını kolaylaştırmak, diğer yandan da kurulmaya çalışılan sanayii hem dış rekabete karşı korumak hem de sanayiın ihtiyacı olan yatırım malları ithalatını kolaylaştırmaktır. Nitekim bu dönemde, ithalatın %50'sini tüketim malları, %25'ini yatırım malları ve %25'ini de ara malları oluşturmaktadır. Uzun süren savaşlar yüzünden yapılamamış olan ithalatın serbest bırakılmış olması yüzünden Türkiye'nin dış ticareti devamlı olarak açık vermiştir. Yine aynı sebeplerle tüketim malları, ithalatın içinde önemli bir yer almıştır. (Hiç, 1981:130)

Cumhuriyetin ilk yıllarında ihracatın çoğu tahıl ve hammaddelelerden oluşmaktaydı. İthalatın çoğu ise sanayi ürünleridir. Bunların önemli bir kısmı da giyim maddeleridir. Yatırım malları ancak %10 u bulmaktadır. Türkiye zaten Cumhuriyetin ilk yıllarında kapitülasyonların kaldırılmasına rağmen İngiltere, Fransa, İtalya, Romanya, Yunanistan ve Yugoslavya ile yaptığı anlaşmalarda Osmanlı devletinin 1 Eylül 1916 tarihinde koyduğu gümrük tarifelerini 5 yıl süreyle değiştirmeyecekti. Ayrıca ithalat ve ihracatta, sağlık ve ülke güvenliği nedenleri dışında ithalat ve ihracatta ambargo koyamayacaktı. Türkiye bu yüzden 1929 yılına kadar ithalattaki gümrük tarifelerini değiştirememiştir. (İyibozkurt, 2002:1)

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, öncelikle sanayinin teşvik ve korunmasına önem verilerek, 1923'teki İzmir İktisat Kongresinden sonra, 1927 de 15 yıllık süre için Teşvik-i Sanayi Kanunu yürürlüğe girmiştir. (Ticaret Bakanlığı, 1974:3).

1923 yılı Anadolu'da yeni bir devletin kurulduğu ve Osmanlı İmparatorluğunun tarihe karıştığı bir yıl olarak siyasi anlamda büyük bir dönüşümü, bir devrimi temsil ederken, iktisadi anlamda geçmişle bir kopuş niteliği taşımaz. İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra İmparatorluğun 1922 yılına kadar izlediği ekonomi politikaları ile 1923 sonrası ekonomi politikaları varolan koşulların elverdiği ölçüde tam bir süreklilik ve tutarlılık içindedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi ve dış ticaret politikalarında radikal değişikliklere gidilmesi 1929 yılından sonraya rastlamaktadır. (Varol, 2003:155)

1923 sonrasında, devlet desteğinde milli burjuvazi yetiştirilmesini ve söz konusu yerli sermayedarların büyüme ve kalkınmanın itici gücünü oluşturmasını amaçlayan “milli iktisat” okulunun ekonomi politikaları uygulanırken, bu okulun yerli sanayiye korumacı ve sanayileşmeci politikaları Lozan Anlaşması ile gümrük politikaları üzerine konulan sınırlamalar nedeniyle uygulamaya konulamamıştır.

1925'den itibaren üzerinde çalışılan yeni gümrük tarifesi oranları ile ortalama koruma oranı yüzde 45,7'ye yükseltilmiştir. Diğer taraftan söz konusu dönem itibarıyla tütün, kuru üzüm, pamuk, incir, fındık, yün, afyon ve yumurtanın toplam ihracatın yüzde 60-72'sini oluşturmaktadır. 1923-1929 döneminde ithalatın GSYİH'ya ortalama oranı sadece yüzde 14,4, ihracatın oranı ise 10,6 olmasına rağmen, 1929 sonrası dönemin korumacı ve sanayileşmeci ekonomi politikaları nedeniyle, söz konusu dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu takip eden yarım yüzyılın en dışa açık dönemi olmuştur.

1927 yılında “Teşvik-i Sanayi Kanunu” çıkarılarak sanayi üretimi belli muafiyetlerle teşvik edilmiştir. Bir yandan tarımsal makine, araç ve gereçleri ithalatında gümrük muafiyeti sağlanmış, öte yandan yerli üretim ve sanayii korumak amacı ile özellikle iplik ve kumaş, şeker, un ve diğer gıda maddeleri, deri ve ağaç mamulleri ve çimento gibi maddelerin ithalatı yüklü gümrük vergileri ile kısıtlanmıştır. (Özcan, 1998: 44)

1923 ile 1925 yılları arasında I. Dünya Savaşı buhranını atlatan dünya ekonomisinin hızlı büyümesi ve Kurtuluş Savaşının ardından Türkiye ekonomisindeki canlanmanın etkisiyle dış ticaret hacmi önemli oranlarda büyümüştür. 1926’dan itibaren ise dünya ekonomik buhranına paralel olarak dış ticaret hacminde daralmalar meydana gelmiştir. Söz konusu daralmaların en önemli sebebi, tarım ürünleri ihracatının en önemli bölümünü oluşturan tütünün (toplam ihracat değerinin yüzde 36,2’si) fiyatında dünya pazarlarında yaşanan düşüşlerdir.

1928 yılında Ticaret ve Tarım Bakanlıkları birleştirilerek kurulan İktisat Vekaleti ekonomi politikalarının belirlenmesi ve uygulanması açısından yeni bir örgütlenme anlamına gelmektedir. Diğer taraftan 1929 yılında ithalat ve ihracat alanında dünya ekonomisindeki gelişme ve değişiklikleri takip ederek ülkemiz tüccar ve sanayicilerini haberdar etmek, ihraç malları için mevcut kaynakların araştırılması, Türk ve Dünya tüccarları arasında ticaret bağlarının kurulması için imkan yaratılması doğrultusunda “Harici Ticaret Dairesi” kurulması amacıyla T.B.M.M.’ye sevk edilen kanun tasarısı kanunlaşmamıştır. Ancak söz konusu çabalar dönemin ekonomi, özellikle dış ticaret alanlarında ekonomi politikası arayışlarının önemli göstergeleri olmuştur. Sanayileşme çabaları içerisinde 1927 yılında çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu’nun özel bir yeri vardır. Geniş bir teşvik

politikası uygulanması amacı ile çıkarılan kanunun amaçlarından biri; “...Sanayi-i milliyemizin teşvik ve himayesine memleketimizde dahili istihlakımıza kifayet ettirdikten başka, belli başlı ihracat yapan sanayi müesseseleri vücuda getirilmesi...” idi. Söz konusu Kanunla sağlanan birçok ayrıcalık ve desteğe ek olarak verilen bir diğer ayrıcalık da işletmeleri yurt içinde üretilen bir mal dışardan gelen ikame mala göre yüzde 10 pahalı olsa bile yerli malını kullandırılmaya zorlamasıdır. Bu politika ile gümrük tarifelerinin artırılamadığı bir dönemde başka önlemlerle yerli üretimin korunması sağlanmıştır.

Lozan Anlaşması hükümleri ile yeni Türk devletinin dış ticaret politikasındaki temel araçlarından olan gümrük tarifelerini değiştirme gücü elinden alınsa da, 1929’a kadar ithalatı düzenleme ve yerli üreticiyi koruma amacıyla başka politika araçlarından yararlanılmıştır. Örneğin, tüketim vergilerinin artırılması yoluyla ithal mallarının iç piyasa fiyatlarının artırılması ve tüketicinin azaltılması dolayısıyla ithalat miktarının düşürülmesi, devlet tekelleri oluşturulması suretiyle yeni üretim alanları yaratarak ithalatın kısılması ve Lozan’da imzası olmayan ülkelere daha yüksek gümrük vergileri uygulanması gibi yöntemlere başvurulmuştur.

Lozan Anlaşması çerçevesindeki kısıtlamaların kalkmasıyla, 1929 yılı Haziran ayında çıkarılan Gümrük Tarife Kanunu ile korumacı bir gümrük politikasına geçilmiştir. Söz konusu kanunun hangi nitelikte çıkarılacağı uzun zamandır yürütülen hazırlık çalışmaları çerçevesinde bilindiği için, kanun çıkarılmadan önce ithalatın spekülatif olarak aşırı boyutta artması dış ticaret açığının önemli oranda büyümesine yol açmıştır. Ancak Kanunun çıkmasının ardından alınan önlemlerin Dünya ekonomik buhranının gerektirdiği politikalarla uyumu göz önüne alındığında, Kanunun önemi ortaya çıkar. Dış ticaret açığı üzerinde bazı malların ihracatında yaşanan düşüşler önemli olmakla beraber,

dış ticaret hadlerinde yaşanan gelişmeler de önem taşımaktadır. 1900'lerin başından beri tarım ürünleri ve sanayi ürünleri fiyatlarında meydana gelen değişiklikler dış ticaret hadlerinin Türkiye aleyhine değişmesine yol açmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1929'a kadar geçen süreçte yaşanan dış açıklarda savaş döneminde kısıtlanmış ithal talebinin harekete geçmesi ve düşük gümrük tarifeleri etkili olurken, 1929'da bunlara ek olarak dış ticaret hadlerinde yaşanan gelişmeler de açığa katkı yapmıştır.

Ancak, 1929 yılında patlak veren ve bütün dünyayı sarsan büyük iktisadi bunalım sanayileşme hareketlerini kısmen de olsa yavaşlatmıştır. Çünkü dünya piyasalarında Türkiye'nin ihraç ettiği hammadde ve tarımsal ürünlerin fiyatları düşmüş ve döviz gelirleri azalmaya yüz tutmuştur. (Cillov, 1972:136)

1923-29 yılları arasında devlet özel girişimi teşvik etmek için yoğun çaba harcamıştır. Bu amaçla yapılanların başında, devlet tekelleri kurularak daha sonra bunların işletmesini özel sektöre devretmek gelmektedir. (www.dtm.gov.tr)

1.1.3.1929-1960 Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi ve dış ticaret politikalarında radikal değişikliklere gidilmesi 1929 yılından sonraya rastlamaktadır. 1930-1939 döneminde dünya ekonomisi büyük bir buhran içine sürüklenirken, Türkiye ekonomisi dışa kapanarak devlet eliyle bir milli sanayileşme hamlesi gerçekleştirmeye yönelmiştir. 1929 yılında başlayan büyük buhranın hammadde fiyatlarını sanayi malları fiyatlarından daha fazla düşürmesi, sermaye hareketlerinin daralması Türkiye'nin de dış ticareti denetleyen ve korumacı yeni

bir yapıya geçişini gerekli kılmıştır.

Dünya büyük buhranının da etkisiyle dış ticaret ve kambiyo denetimleriyle ilgili önlemlerin büyük bölümü 1929-1931 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Kambiyo piyasalarını denetim altına alan, giderek bu işlemleri 1930 yılında kurulan Merkez Bankasına devreden ve kambiyo rejimini kararnamelerle düzenleme yetkisini (1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun ile) hükümete veren mevzuat bu yıllarda yürürlüğe konulmuştur. Hükümeti yeni ve yüksek gümrük tarifelerinin yanı sıra ithalata kota koyma ve ihracatı denetleme hususlarında yetkilendiren kanunlar da yine 1930'ların başında yürürlüğe sokulmuştur. Öte yandan; dış ticarete örgütlenme gereğinden hareketle ve Atatürk'ün imzasıyla "Doğu ve Cenub Vilayetleri Mıntıkası Canlı Hayvan İhracatçıları Birliği T.A.Ş." kurulmuştur. (Varol, 2003:162)

1932-1939 Döneminde devletçi-karma ekonomi fikri, iktisadi politikada hakim olmuştur. Devletin kendi kurduğu endüstri yanında, teşvik ettiği ve kurduğu endüstriyi kontrol edebileceği, milli sanayi ilerletmek için her türlü kolaylığın sağlandığı bu dönemde, bir kalkınma plânı da hazırlanarak 1933 yılında uygulamasına başlanmıştır. (Ticaret Bakanlığı, 1974:4).

1927 yılında çıkartılan "Teşviki Sanayi Kanunu'nun uygulanmasından da anlaşıldığı gibi, o devirde özel yerli sermaye ve özel teşebbüs ekonomik kalkınmayı sağlamak hususunda henüz tek başına yeterli bir seviyede değildi. Bu sebeple, ekonomik kalkınma hamlesinde Devlet ve İktisadi Devlet teşekkülleri baş rolü almış ve 1934-1938 yılları için 5 yıllık sınai bir plan uygulamıştır. (Hiç, 1973:3)

II.Dünya Savaşı sonrasında; uluslararası ekonomik işbirliği, dünya ticaretinin geliştirilmesi hususlarını temel alarak dünya ekonomik ilişkileri, dış ticaret, gümrük, para-kredi konularının fikri temellerini atan Bretton-Woods konferansının etkileri Türk dış ticaret politikasına da yansımıştır. 1946 yılında Türk Lirası devalüe edilmiş, ithalattaki kısıtlamalar azaltılmış ve 1949 yılında yeni bir Gümrük Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Uluslararası örgütler bazında ise; 1947 yılında Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü ile Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına taraf olunarak ticareti serbestleştirme yönündeki eğilimler güçlendirilmiştir. 1950 yılında ihracat 263.4 milyon dolar seviyesine yükselirken, ithalat 285.7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Savaş sonrası Türkiye, elindeki mal stoklarını eritebilmek ve IMF üyeliğinden önce TL devalüasyonu gerçekleştirmek üzere, TL yi yüzde 50'nin üzerinde devalüasyona tabi tutmuştur. 1950 li yıllarda ithalatta liberasyona gitmiştir. Ancak ithalatın hızla artması karşısında bu liberasyonda 1953'de vazgeçilmiştir. 1956 yılında milli koruma kanunu yenide uygulamaya sokulmuştur. 4 Ağustos 1958 de istikrar tedbirleri alınmış, TL yeniden yüzde 70 dolayında devalüe edilmiştir. 1950-1960 döneminde de Türkiye'nin ihraç ürünleri tarım ürünlerinde ibarettir. (İyibozkurt, 2002:1)

Çok partili siyasal rejimin başlangıç tarihi olan 1950 yılı sonrası dönem siyasal değişim ile beraber iktisadi konulara yaklaşım yöntemlerinde de bazı değişiklikler meydana getirmiş, ekonominin serbestleştirilmesi yönünde tedbirler yürürlüğe konulmuştur. 1950-52 yılları arasında ithalat % 65 oranında libere edilmiştir. Uygulanmaya başlanan liberal politikalar 1950-60 dönemi zarfında ithalatı artırmış, ithalatın finansmanında birikmiş döviz rezervleri büyük rol oynamıştır. Ancak aynı dönemde ekonominin döviz kazanma gücüne özellikle

ihracata yeterli güç verilemediğinden dış ödemeler açığı önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu dönem zarfında ve sonrasında Türkiye'nin ekonomi politikalarının başta gelen sorunları dış ticaret açığı başta olmak üzere dış ödemeler açığı, ihracat, ithalat ve sanayileşme olmuştur.

1954'den sonra plansız yatırımların yapılması nedeniyle artan ithalatın finansmanında, dış yardımlara paralel olarak döviz rezervlerinin kullanılması sonucu zorluklarla karşılaşmıştır. Dış ticaret hadleri aleyhimize gelişirken, fiyatların hızla artması ile birlikte ekonomik büyüme geçen dört yıla göre aynı oranda olmamıştır. (www.dtm.gov.tr)

1957 yılında 345 milyon dolar seviyesine dek yükselen ihracat, tarımsal gelişmenin durması, yükselen iç fiyatlara rağmen sabit kur politikasının sürdürülmesi ve destek politikalarının ihracatı caydırıcı şekilde uygulanması sonucunda 1958 yılında 247 milyon dolar seviyelerine gerilemiştir. % 70'e yakın bölümünü tarımsal ürünlerin oluşturduğu ihracat, üretim ve pazarlama da dışa dönük yapılamadığı için büyük ölçüde "geleneksel ihraç malları" dışına çıkamamıştır. İhraç ürünleri tütün, fındık, kuru meyveler, pamuk, buğday gibi hammadde niteliği taşıyan tarımsal ürünlerden oluşmuştur. İthalatın içinde ise; en büyük payı yatırım malları ve hammaddeler almıştır.

Gerek ihracat gerekse ithalatın içerisinde Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinin çok önemli bir pay aldığı göz önünde bulundurulduğunda bu dönemin bir diğer önemli gelişmesini 1959 yılında AET'ye yapılan üyelik başvurusunun oluşturduğu görülmektedir.

1958'e gelindiğinde ithalattaki büyük düşüş ve dış baskılar neticesinde

gerçekleştirilen devalüasyon sonrasında, dış ticaret üzerine konulan sınırlamalar azaltılmış ve dışarıdan sağlanan kaynaklar yoluyla da ithalat yeniden artmıştır. 1953-1961 yılları arasındaki dönemde istikrarlı bir şekilde hareket eden ve büyük ölçüde tarım ürünlerinden oluşan ihracat sayesinde, dış ticaret açıkları daraltılmış ve sürdürülebilir olmuştur. (Taşkın, 2003:135)

1.1.4.1960 -1980 Dönemi

1960'lı yıllardan 1980'li yıllara kadar olan planlı dönemde dış ticaret hacminde önemli sıçramalar gerçekleştirilememiştir. (İyibozyurt, 2002:1)

Bu dönemde ekonomik alanda ise plânlı kalkınma esası kabul edilmiş ve bunu temin etmek üzere Devlet Plânlama Teşkilâtı kurulmuştur. (Hiç, 1973:4)

1960'lı yıllar ve sonrasında ithal ikamesine dayalı kalkınma stratejisi uygulayan Türkiye, hızlı bir kalkınma sürecine girmiş olsa da, 1974 yılında dünya petrol fiyatlarının ani yükselişi ve petrol krizi Türkiye'nin dış ticaret hadlerinin bozulmasına neden olmuş ve bu gelişmeler ödemeler dengesine büyük yük getirmiştir.

Ekonominin beşer yıllık planlarla düzenlenmeye başladığı ve Planlı Kalkınma Dönemi'nin başlangıcı olarak nitelendirilebilecek 1960'lı yıllarda Türkiye'nin uygulamış olduğu sabit kur politikası neticesinde yurtiçi fiyat artışlarının yurtdışı fiyat artışları üzerinde seyretmesi Türk Lirasının aşırı değerlenmesine neden olmuştur. Yine bu dönemde kambiyo rejimi katı kontrol ve düzenlemelere tabi tutulmuş, ithal talebini kontrol altına almak için miktar kısıtlamaları, ithali yasak mallar listesi ithalat rejiminin en önemli araçları

olmuştur. Söz konusu politikalar sonucunda ortaya çıkan ihracat aleyhine gelişme ihracatı teşvik tedbirleri uygulanmasını gerekli kılmıştır. (Varol, 2003:164)

Telafi edici tedbirlerin yeterli olmaması sonucunda 1970'li yılların ikinci yarısında Türkiye ödemeler dengesi krizi ile karşı karşıya kalmıştır. Ekonominin ara malları ve yatırım malları ile büyük ölçüde ithalata bağlı olması, sınaî üretimin iç piyasaya dönük karakteri, ihraç gücünün zayıflığı ve genel olarak ekonominin döviz temin etme güçlüğü sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemde, ekonomi büyük ihraç potansiyeline sahip olmadığı gibi maliyet artışlarını ihraç yoluyla transfer imkânı da bulunmamaktadır.

1960 yılında 320,7 milyon dolar olan ihracat 1970 yılına gelindiğinde 588 milyon dolara ulaşmıştır. İhracata konu ürün kompozisyonunda ise değişme olmamış tarım ürünlerinin payı daha da artarak % 80 düzeyine yükselmiştir. 1960 yılı ithalatı 468 milyon dolar iken, 1970 yılına gelindiğinde 948 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

1970–1980 dönemi ithal ikamesine ağırlık veren bir sanayileşme politikası uygulanmıştır. 1980 yılı Ocak ayından itibaren uygulanmaya başlanan ve 24 Ocak Kararları olarak anılan istikrar programları sadece bir istikrar politikası tedbirleri paketi olarak benimsenmemiş aynı zamanda yeni uygulamalara da zemin hazırlamıştır. Bu program Türk dış ticaret politikasının dış dünya ile entegre olmasının başlangıcı olarak değerlendirilebilir. İthal ikameci politika terk edilmiş, ithalatta uygulanan kontrol ve yasakların kaldırılması süreci başlatılmıştır. Uygulanan politikalarla ihracat artışının sağlanması da hedeflendiğinden ihracatın teşvik edilmesi yönündeki politikalara hız verilmiştir.

Sanayi sektörüne bu dönemde önemli kaynak aktarımları gerçekleşmişse de teşvik-koruma sistemi sektör öncelikli bir şekilde uygulanamamıştır. Ekonomik gelişme süreci ithalata ve iç piyasaya aşırı bağımlı bir sanayi yapısının oluşmasına neden olmuştur. Bu yapı Türkiye'nin dışarıya açılan ihracata yönelik bir ekonomik strateji uygulamasını geciktirmiştir. (Tüsiad-T, 1992:9)

Sonuç itibariyle 1962 ile 1976 yılları arasındaki dönemde ithalatın GSMH'deki payı önemli oranda artmış, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise aynı şekilde düşmüştür. Söz konusu dönem itibariyle ithalat artışı göz önüne alındığında, sürdürülen ithal ikameci politikalar ile beklenen amaçlara ulaşamadığı görülür. Bu dönemde ekonomi dış kaynaklar yoluyla büyümüş, sanayi ürünleri ihracatında gereken sıçrama zamanında yapılamamış ve dış ticaret açıkları artmıştır.(Taşkın, 2003:138)

1.1.5.1980-2000 Dönemi

Türkiye, 1980 yılından bu yana dışa açık ve liberal bir ekonomik model uygulamaktadır. Amaç yukarıda da belirtildiği üzere; ekonominin dışa açılmasının yanı sıra dünya ekonomisi ile uyumun sağlanması ve ihracatın artırılmasına özel bir önem verilerek dış ticaret açığının giderilmesi olarak belirlenmektedir.

24 Ocak Kararları ile başlayan yeni dönem zarfında, ulusal politikaların değişen dünya koşullarına uydurulması amacıyla "İhracata Dayalı Kalkınma Stratejisi" benimsenmiştir. Bu strateji kapsamında ulusal ekonominin ihracata yönlendirilmesi suretiyle küreselleşen dünya ile bütünleşmek, sanayiye

uluslararası standartlara yaklaştırmak ve ülkemizin gelişmiş ülkeler arasında yer almasını sağlayarak halkın refah düzeyini artırmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda emek-yoğun, yerli hammaddelere dayanan ve dünya pazarlarında rekabet gücümüzün yüksek olduğu sektörlerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, ihracatta önem arz eden ulaşım, haberleşme ve diğer altyapı yatırımları hız kazanmış, genel bir ihracat seferberliği başlatılmıştır. Gerçekleştirilen devalüasyonun yanı sıra, sabit kur sisteminden günlük olarak ayarlanan esnek kur sistemine geçişle gerçekçi kur politikası uygulanmaya çalışılmıştır.

Yeni stratejinin uygulanmaya başlamasıyla ciddi oranda bir ithalat artışının yanı sıra ihracat gelirlerinde de önemli artışlar yaşanmış ve ihraç edilen ürünlerin kompozisyonu sanayi ürünleri lehine önemli ölçüde değişmiştir. Türkiye ekonomisinde yeniden yapılanma süreci ile birlikte ihracatta önemli gelişmeler yaşanmış, 1980-1983 döneminde ihracat / GSMH değerinde sıçrama niteliğinde artış gerçekleşmiştir. (Eşiyok, 2001:39)

Dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi 1983 yılından sonra artan bir hızla sürdürülmüş, ithalatta pozitif listeden, negatif listeye geçilmiş, miktar kısıtlamaları yerine tarife uygulaması ön plana çıkarılmış, koruma oranları giderek düşürülmüştür. İhracat Rejiminde ise; zaman içinde yapılan değişiklik ve düzenlemeler ile tescil, lisans ve ruhsat uygulamaları yürürlükten kaldırılarak, ihracat serbestisi prensibi getirilmiştir.

Öte yandan; bu dönemde ihracat ile ilgili bürokratik engeller de büyük ölçüde azaltılmıştır. Nitekim, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'a istinaden Temmuz 1984 tarihinde ıkarılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 30 sayılı Karar, 1989 tarihine kadar kambiyo rejiminin esasını oluşturmuş, bu tarihte yapılan değişiklikle her türlü dövizin ithali

serbest bırakılmıştır. 1989 yılında yürürlüğe konulan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar ile Türk Lirasının tam konvertibl duruma getirilmesi bir diğer önemli değişiklik olarak belirlenmektedir.

1980'li yıllarda uygulanan liberal politikalar sonucunda dış ticaret hacmimiz hızla genişlemiştir. 1980 yılında 2.9 milyar dolar olan ihracatımız 1987 yılında 10.2 milyar dolara ulaşarak yaklaşık 4 kat artmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise 1980 yılında yüzde 30 seviyesinden 1987 yılında yüzde 72'ler seviyesine yükselmiştir. İhracatımızdaki kompozisyonda da hızlı bir değişim meydana gelmiş ve sanayi ürünleri ihracatı hızla artarak toplam ihracatımız içerisindeki payı yüzde 70'ler seviyesine yükselmiştir. İhracatın pazar açısından analizi yapıldığında ise en büyük pazarın Avrupa Birliği ülkeleri olduğu görülmektedir. Türkiye'nin ithalatı ise 1980-1987 döneminde, 1982 ve 1986 yılları dışında devamlı artmıştır. 1986 yılında ise petrol fiyatlarında meydana gelen düşüşten dolayı azalmıştır. 1980 yılında 7.9 milyar dolar olan ithalat 1987 yılında 14.2 milyar dolara yükselmiştir. İthalatın içerisinde en büyük paya hammadde ithalatı sahip olup, AB ülkelerinden yapılan ithalat toplam ithalat içerisinde ilk sırayı almaktadır. (www.dtm.org.tr)

Bu dönem zarfında ihracatın artırılmasına yönelik olarak yürürlüğe konulan hukuki düzenlemelerin yanı sıra ihracatçılara, vergi iadesi, gelir vergisi istisnası, döviz tahsisi, gümrük muafiyetli hammadde ithalatı ve ihracat kredileri gibi bazı parasal ve mali teşvikler de sağlanmıştır. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu da ihracatın finansmanında kullanılan diğer destekleri oluşturmuştur. İhracatı artırmak için yapılan bu hukuki düzenlemelere ilave olarak, başta parasal ve nakdi teşvikler olmak üzere ihracat değişik destek unsurları ile teşvik edilmiştir. İhracatın kredi ve sigorta yolu ile desteklenmesi kapsamındaki mekanizmaların

geliştirilebilmesi, Türk ihracatçılarının dış pazarlarda rekabet gücünün artırılması ve Türkiye'nin ihracata yönelik stratejisinin desteklenmesi amacıyla 1987 yılında Türk Eximbank kurularak faaliyete geçirilmiştir.

1990'lı yıllar Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinde demokratikleşme ve serbest piyasa ekonomisine geçiş çalışmalarının başladığı, iki Almanya'nın birleştiği, SSCB'nin bölünmesiyle ortaya çıkan Bağımsız Devletler Topluluğunun yanı sıra, Kafkasların ve Karadeniz'in yeniden önem kazandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişim içerisinde, Türkiye'nin de hızla küreselleşen dünya sistemine uyum sağlama yolunda dışa açılma politikalarına yeni bir perspektif kazandırması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede; ekonomik sıkıntılar sebebiyle etkinliği giderek azalan dış ticaret politikalarına etkinlik kazandırmak amacıyla yeni pazar arayışları başlamıştır.

Son on yılda Türkiye'nin dış ticaretinde görülen olumlu gelişmelerin önemli bir kısmı ihracata yönelik olarak belirli bir gücü ve organizasyon yapısı olan etkin ihracat işletmelerinin kurulmasıyla sağlanmıştır. (Oktav, 1992; Kavas, 1992; Tanyeri, 1992).

Bunun yanı sıra; Dünya Ticaret Örgütünü kuran ve uluslararası ticarete yeni normlar getiren Uruguay Round Nihai Senedine taraf olunmuştur. Bu dönemin bir diğer önemli gelişmesi ise; özellikle 1994 yılında yapılmış olan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin tamamlanmasına ilişkin 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı çerçevesinde 1.1.1996 tarihinde tesis olunan Gümrük Birliği'dir. Bu gelişmeler uluslararası yükümlülüklerin artması ve belirlenen normlar çerçevesinde dış ticarete yönelik gerekli uyum çalışmalarının yapılması gereğini doğurmuştur. İhracat Teşvik Mevzuatı'nda radikal değişiklikler yapılmış, Dahilde ve Hariçte İşleme Rejimi ile

1.6.1995 tarihinden itibaren yeni Devlet Yardımları uygulaması başlatılmıştır.

Türkiye'nin mal ihracatı 1990 yılında 12.959 milyon dolardan 2000 yılında 27.775 milyon dolara çıkmıştır. 10 yılda ihracat artışı yüzde 114'dür. Yıllık ortalama ihracat artışı %8 olmuştur. Dünya ticaretindeki genişleme ise 1990-2000 yılları arasında yıllık ortalama yüzde 6 olmuştur. Bu itibarla bu dönemde Türkiye ihracatını dünya ticaretindeki genişlemenin üzerinde artırmayı başarmıştır. (İstanbul Ticaret Odası 2003:17)

1997 yılında yaşanan Uzakdoğu Krizinin; ABD ekonomisinin göstermiş olduğu performans çerçevesinde dünya ekonomisine etkisi sınırlı düzeyde kalırken, bölge ülkeleri başta olmak üzere özellikle ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülke ekonomilerine büyük çaplı olumsuz yansımaları olmuştur. Kriz sonrasında 1996 yılında ihracatın içerisinde % 4 civarında paya sahip olan bölge ülkelerine yönelik ihracat, bu ülkelerin ekonomilerinde ortaya çıkan sıkıntıdan kaynaklanan iç talep azalmasına bağlı olarak önemli ölçüde düşmüştür. Bunun yanı sıra başta tekstil olmak üzere bir çok sektörde ülkemizin en önemli rakibi konumunda bulunan bu ülkelerin kriz sonrasında para birimlerinde % 60'a varan devalüasyonlar yapmaları ülkemiz rekabet gücünün nispi olarak etkilenmesine yol açmıştır.

Uzakdoğu krizinin etkileri Rusya Federasyonunun yaşadığı olumsuz ekonomik koşullarla birleşince 1998 yılında anılan ülkede ciddi bir ekonomik kriz yaşanmıştır. Rusya Federasyonunun 1997 yılında ülkemiz genel ihracatı içerisinde % 8'ler seviyesine ulaşmış olan payı ve ülkemiz ticaretinde Almanya'dan sonraki ikinci büyük pazar konumunda olması krizin ülkemiz açısından önemini de artırmıştır.

1999 yılı 17 Ağustos Marmara Depremi çerçevesinde, hem ekonomik hem sosyal açıdan büyük sıkıntılar yaşanan bir yıl olmuştur. Deprem bölgesinin ülkemizin en önemli sanayi ve ticaret bölgesi olması depremin etkinlerinin daha fazla hissedilmesine neden olmuştur. Deprem nedeniyle iç talebin büyük oranda gerilemesi ve binlerce işyerinin zarar görmesi neticesinde Cumhuriyet tarihinin en büyük çaplı küçülmelerinden biri gerçekleşmiş ve 1999 yılında GSMH bir önceki yıla nazaran % 6,1 oranında gerilemiştir.

1.1.6. 2000 Sonrası Dönem

2000 yılında dünya hasılası ve ticaretinde çok olumlu gelişmeler yaşanmasına rağmen, uluslararası piyasalarda Euro/Dolar paritesinde Euro aleyhine yaşanan gelişmeler ve ham petrol fiyatlarında gözlenen yüksek artışın maliyetleri arttırıcı etkisi gibi dışsal faktörlerden kaynaklanan gelişmeler ihracatta beklenen artışın gerçekleştirilmesini engellemiştir. Ekonomik İstikrar Programı kapsamında uygulanan kur politikasının TL'yi reel anlamda değerli kılması, ihracatı olumsuz yönde etkileyen diğer bir gelişmedir. Dışsal ve içsel faktörlerden kaynaklanan bu olumsuzluklara rağmen, 2000 yılında ihracat 1999 yılındaki azalışı tersine çevirerek %4,4'lük artışla 27,8 milyar dolara ulaşmıştır. Artan iç talep ve reel olarak değerlendirilen TL'nin de etkisiyle ithalat ise bir önceki yıla göre % 34 oranında artarak 54,5 milyar olmuştur.

İç piyasadaki daralma ve gerçekleştirilen devalüasyon sonucu ortaya çıkan görece kur avantajı, 2001 yılında dış pazarlara daha fazla yönelmenin ve ihracatın ivme kazanmasının temel gerekçesini oluşturmuştur. İhracat bir önceki yıla nazaran % 12,3 artarak 31,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Bu artışın sağlanabilmesinde, ihracatta bir tanıtım ve pazarlama atağı başlatılması ve bölge ülkeleri ile ticaretin geliştirilmesine yönelik uygulanan yeni

stratejilerinde büyük katkısı olmuştur. Yurtdışında hedef seçilen ülkelere ihracatın artırılması, yabancı sermayenin Türkiye'ye çekilmesi ve dünya çapında tanınan bir "Türk Malı" imajının yerleştirilmesi yönünde ticaret heyeti programları, alım heyeti organizasyonlarının yanı sıra yurtdışı fuarlara milli düzeyde katılım şeklindeki faaliyetler ağırlık kazanmaya başlamıştır.

2001 yılı ithalatı ise bir önceki yılın aksine % 24 oranında azalarak ve 41,4 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. 2002 yılı gerek dünya gerekse Türkiye ekonomisi ve ihracatında ciddi düzelmelerin ve artışların sağlandığı ve ihracatın başarılı performansla bir önceki yıla göre % 12 artarak 35.7 milyar dolara ulaştığı bir yıl olmuştur. Bu uygulanan ekonomik istikrar politikasının makroekonomik dengeler üzerindeki etkilerinin ihracata etkisi olarak da yorumlanabilir. 2001 ve 2002 yıllarında iyi bir artış trendi yakalayan ihracat 2003 yılının ilk 7 ayında da başarılı performansını sürdürmüş Devlet İstatistik Enstitüsü rakamları çerçevesinde 2003 Ocak-Temmuz döneminde; 2002 yılının aynı dönemine göre ihracat % 30.7 artarak 25,513 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılı ilk 7 aylık ithalat ise bir önceki yıl aynı dönemine nazaran % 33.7 artarak 36,607 milyon dolara ulaşmıştır.

İhracat sektöründe özellikle 2000'li yıllardaki ürün kompozisyonunda otomotiv ve yan sanayi, elektrik-elektronik ve makine sektörünün paylarının hızla artmakta olduğu, tekstil ve hazır giyim ihracatının payını korumakta olduğu ve sanayi ürünleri ihracatının belirgin ağırlığının devam ettiği görülmektedir. (Varol, 2003:169)

1.2. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİNİN GENEL DURUMU

2000’li yıllardan sonra ekonomik krizin etkilerinin atlatıldığı görülmüştür. Türkiye’nin ihracatı yıl ve yıl hızlı bir yükselme göstermektedir. 2002 den 2005 yılına kadar gösterdiği başarılı performans ile ihracat ekonominin temel destek noktalarından ve ekonomik gelişmelerin belirleyici unsurlarından olmaya devam etmiştir. Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre ise 2004 yılı ihracatı %33,6 artışla 63.1 milyar dolar, 2005 yılında % 9,4 artışla 73.1 dolar olmuştur.

Türkiye 2004 yılı sonunda 160 Milyar dolar dış ticaret hacmine sahip bir ülke olarak dış ticaret hacminin GSMH içindeki oranı % 55’e yükselmiştir. Bu verilerle Türkiye 2003 yılında dünyanın en büyük 26. ihracatçısı iken 2004 yılı sonu itibariye 22. olmuştur. Ayrıca Türkiye’nin ihracatında ürün ve ülke yelpazesi de genişlemiştir. IMF 2005 yılı Dünya Ekonomik Görünüm Raporuna göre, GSMH büyüklüğüne göre Türkiye dünyanın 21. büyük ekonomisi olmuştur. Aynı veriler satın alma gücü paritesine göre hesaplandığında ise, Türkiye dünyanın 18. büyük ekonomisi olmaktadır. (Varol, 2003:170)

Tablo: 1.1 Dış Ticaret Değerleri**DIŞ TİCARET (Yıllık ve Dönemsel) (Milyon \$)**

	YILLIK						2004-2005 Yılları Arası Değişim (%)
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
İHRACAT	27.775	31.334	36.059	47.253	63.167	73.122	15,8
İTHALAT	54.503	41.399	51.554	69.340	97.540	116.048	19,0
DIŞ TİCARET HACMİ	82.278	72.733	87.613	116.593	160.707	189.170	17,7
DIŞ TİCARET AÇIĞI	-26.728	-10.065	-15.495	-22.087	-34.373	-42.926	24,9
İHRACAT / İTHALAT	51,0	75,7	69,9	68,1	64,8	63,0	-2,7
İHRACAT / GSMH	13,9	21,5	19,9	19,8	21,1	...	...
İTHALAT / GSMH	27,3	28,4	28,5	29,0	32,6	...	...

*Kaynak : [www. dtm.gov.tr](http://www.dtm.gov.tr)***1.2.1. İhracatın Sektörel Durumu**

Sektörel bazda bakıldığında da Türkiye'nin önceki yıllara göre Sanayi ürünleri ihracatında ciddi bir artış göze çarpmaktadır. Türkiye'nin 2005 yılı ihracatının %86'sını sanayi ürünlerinin %12'sini tarım ürünlerinin %2'sinide madencilik sektörü ürünlerinin oluşturduğunu görmekteyiz.

Tablo:1.2 İhraç Değeri Yüksek İlk 20 Ürün

MAL CİNSİ	1000 \$		
	2004	2005	% Değ.
Motorlu Kara Taşıtları, Traktör, Motosiklet Ve Diğer	8.288.799	9.527.839	14,9
Örme Giyim Eşyası Ve Aksesuarları	6.259.222	6.585.782	5,2
Elektrikli Makine Ve Cihazlar,Aksam Ve Parçaları	4.790.306	5.413.974	13,0
Nükleer Reaktörler, Kazan, Makine Ve Cihazlar,	4.125.934	5.227.887	26,7
Demir Ve Çelik	5.359.512	4.942.324	-7,8
Örülmemiş Giyim Eşyası Ve Aksesuarları	4.536.829	4.854.556	7,0
Demir Veya Çelikten Eşya	2.226.923	2.716.856	22,0
Mineral Yakıtlar,Mineral Yağlar	1.429.186	2.614.153	82,9
Yenilen Meyveler, Kabuklu Yemişler, Turunçgil	1.902.515	2.469.892	29,8
Kullanılmış Eşya,Paçavralar	1.856.536	1.966.399	5,9
Plastik Ve Plastikten Mamul Eşya	1.323.732	1.714.129	29,5
İnciler,Kıymetli Taş Ve Metal Mamulleri,Madeni Paralar	1.063.946	1.312.499	23,4
Sebze,Meyve,Sert Kabuklu Yemiş Konserveleri	980.423	1.270.705	29,6
Gemiler,Suda Yüzen Taşıt Ve Araçlar	686.334	1.250.601	82,2
Pamuk	1.219.991	1.176.018	-3,6
Tuz,Kükürt,Toprak Ve Taşlar,Alçılar Ve Çimento	917.980	1.112.551	21,2
Kauçuk Ve Kauçuktan Eşya	841.431	1.006.935	19,7
Sentetik Ve Suni Devamsız Lifler	925.406	957.524	3,5
Mobilyalar, Aydınlatma, Reklam Lambaları,	855.707	953.063	11,4
Dokumaya Elverişli Suni Ve Sentetik Lifler	796.562	892.451	12,0
TOPLAM	50.387.275	57.966.137	15,0
GENEL İHRACAT	63.167.153	73.122.150	15,8
GENEL İHRACAT İÇİNDEKİ PAYI	79,8	79,3	-0,6

Kaynak : www.dtm.gov.tr

1.2.2. İhracatın Ülkelere Göre Durumu

Ülke grupları açısından değerlendirme yapıldığında; 2005 yılında 2004 yılına göre Türkiye'nin ihracatında %54,5 paya sahip olan AB (25) ülkelerine ihracatın %15,8 artışla 38,312 milyar dolar, ihracatında %9,5 pay alan Eski Doğu Bloğu ülkelerine yönelik ihracatın ise %37,8 artışla 3,3 milyar dolar düzeyine ulaştığı görülmektedir. NAFTA grubuna yönelik ihracatın %2,3 artışla 2,5 milyar dolara, Türk Cumhuriyetlerine yönelik ihracatın %22,7 artışla 796 milyon dolara, ihracatta %16,6 paya sahip olan Ortadoğu ülkelerine yönelik ihracat ise % 31,1 artışla 5,9 milyar dolara ulaşmıştır. Bunun yanı sıra; Ortadoğu ülkeleri, Eski Doğu Bloğu ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve yeni üye olan AB ülkelerine gerçekleştirilen ihracattaki artışın genel ihracat artışından daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo:1.3 Türkiye'nin Ülke Grupları İtibariyle İhracatı

ÜLKE GRUBU	2004	2005	Değ.(%)	Pay(%)
Avrupa Birliği (Toplam)	18.575.003	51	-100,0	0,0
Avrupa Birliği (15)	17.429.431	15	-100,0	0,0
Avrupa Birliği (Yeni Üyeler)	1.145.572	36	-100,0	0,0
NAFTA	2.544.918	2	-100,0	0,0
Eski Doğu Bloğu Ülkeleri	3.346.084	38	-100,0	0,0
Ortadoğu	5.873.906	31	-100,0	0,0
Türk Cumhuriyetleri	795.840	23	-100,0	0,0
Liste Toplamı	31.135.752	145	-100,0	0,0
Diğer Ülkeler	-1.767.811	35.362.222	-2100,3	120,4
TOPLAM	29.367.941	35.362.367	20,4	100,0

Ülke gruplarının toplam ihracat içindeki paylarına bakıldığında Avrupa Birliği'ne (25) ihracatın toplam ihracat içindeki payı bir önceki döneme göre, %54,3'ten %52,5'e gerilerken, aynı dönemde Ortadoğu ülkelerinin payı %15,3'ten %16,6'ya, Eski Doğu Bloğu ülkelerinin payı %8,3'ten %9,5'e ve Türk Cumhuriyetlerinin payı %2,2'den %2,3'e yükselmiş; NAFTA ülkelerinin payı ise %8,5'ten %7,2'ye gerilemiştir.

AB ülkelerine yapılan ihracat artışının temel nedeni, Avrupa Birliği (15) ülkelerine yapılan %15,5'lik artışın yanında, yeni üye olan 10 ülkeye yönelik ihracat artışının da %350,9 seviyesinde gerçekleşmesidir. Eski Doğu Bloğu ülkelerine yapılan ihracattaki artışın nedeni özellikle Beyaz Rusya (%136,4), Romanya (%55,7), Ukrayna (%52,4), Hırvatistan (%49,3), Bulgaristan (%43,3) ve Bosna-Hersek (%40,0)'e gerçekleştirilen ihracat artışları olarak gösterilmektedir. Ortadoğu ülkelerine gerçekleştirilen ihracat artışının temelinde ise, Sudan (%133,5), Katar (%93,6), Mısır (%60,9), Suriye (%56,6), Irak (%45,5), İran (%38,7) ve Suudi Arabistan (%38,7)'a yönelik ihracatta sağlanan yüksek artışlar bulunmaktadır.

2005 yılı Ocak-Haziran dönemi ihracatında ilk 50 ülke incelendiğinde, anılan ülkelerin ihracattan aldığı payın %92 olduğu ve ihracat artış oranının %28,3 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. İlk 50 ülke dışında kalan ülkelere olan ihracatın ise %1 oranında artarak 1,44 milyar dolara ulaştığı görülmektedir. Türkiye'nin ihracatında %13,7 pay ile ilk sırada yer alan Almanya'ya yönelik ihracat %14,6 oranında artmış; Almanya'yı %8,02 pay ve % 53,2 artışla İtalya, % 7,7 pay ve %19,4 artışla İngiltere, % 6,31 pay ve %10 artışla ABD ile %5,5 pay ve %8,3 artışla Fransa takip etmektedir.

1.2.3. 2005 Yılı Ocak-Haziran Dönemi Türkiye'nin İhracatındaki İlk 50 Ülke

İlk 50 ülke arasında en çok ihracat artışı gerçekleştirilen ilk 10 ülke sırasıyla: Slovenya (%126,3), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (%68,9), Mısır (%60,9), Suriye (%56,6), Romanya (%55,8), Ukrayna (%52,4), Güney Afrika Cumhuriyeti (%45,8), Irak (%45,5), Kazakistan (%45,2) ve Bulgaristan (%43,3) olarak belirlenmektedir. İlk 50 ülke arasında ihracatta düşüş görülen tek ülke ise Yunanistan (%-0,1) olmuştur.

2005 yılı Ocak-Haziran döneminde 2004 yılı aynı dönemine göre, genel ihracat artışından fazla ihracat artışı sağlayarak toplam ihracat içindeki payını en çok artıran ülkeler sırasıyla: Irak, Romanya, İtalya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Bulgaristan, Ukrayna, Slovenya, Suriye, Suudi Arabistan, İran, Hollanda, Belçika, Azerbaycan-Nahcivan, Kazakistan, Güney Afrika Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Finlandiya, Avusturya, İsveç, Çek Cumhuriyeti, Kanada, Libya, Ürdün, Gürcistan ve Fas olarak belirlenmektedir.

Tablo:1.4 2005 Yılı Ocak-Haziran Dönemi Türkiye'nin ihracatındaki 50 Ülke

TÜRKİYE İHRACATINDAKİ İLK 50 ÜLKE (Ocak-Mart 2005 Dönemi İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları Çerçevesinde)						
SIRA NO	ÜLKELER	2004 (1000 \$)	2005 (1000 \$)	% DEĞ.	2004 PAY (%)	2005 PAY (%)
1	ALMANYA	4.177.057	4.594.177	9,99	14,22	12,99
2	BİRLEŞİK KRALLIK	2.424.723	2.790.278	15,08	8,26	7,89
3	İTALYA	2.083.182	2.642.115	26,83	7,09	7,47
4	BİRLEŞİK DEVLETLER	2.278.614	2.282.506	0,17	7,76	6,45
5	FRANSA	1.780.316	1.911.766	7,38	6,06	5,41
6	İSPANYA	1.255.705	1.422.691	13,30	4,28	4,02
7	IRAK	885.941	1.289.326	45,53	3,02	3,65
8	HOLLANDA	999.202	1.262.438	26,34	3,40	3,57
9	RUSYA FEDERASYONU	886.959	1.092.895	23,22	3,02	3,09
10	ROMANYA	548.009	853.503	55,75	1,87	2,41
11	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİ	578.829	790.606	36,59	1,97	2,24
12	İSRAİL	616.056	736.560	19,56	2,10	2,08
13	BELÇİKA	524.899	683.095	30,14	1,79	1,93
14	YUNANİSTAN	563.565	563.138	-0,08	1,92	1,59
15	BULGARİSTAN	369.036	528.992	43,34	1,26	1,50
16	SUUDİ ARABİSTAN	374.575	519.364	38,65	1,28	1,47
17	İRAN (İSLAM CUM.)	327.646	454.376	38,68	1,12	1,28
18	CEZAYİR	360.076	428.327	18,95	1,23	1,21
19	POLONYA	341.395	405.054	18,65	1,16	1,15
20	UKRAYNA	250.163	381.302	52,42	0,85	1,08
21	MISIR	225.050	362.105	60,90	0,77	1,02
22	DANİMARKA	300.151	353.392	17,74	1,02	1,00
23	K.KIBRIS TÜRK CUMH.	206.862	349.428	68,92	0,70	0,99
24	İST.DERİ SERB.BÖLGE	294.670	344.340	16,86	1,00	0,97
25	AVUSTURYA	245.472	315.763	28,64	0,84	0,89
26	İSVEÇ	240.331	308.914	28,54	0,82	0,87
27	SURİYE ARAP CUM.(SUR	189.335	296.431	56,56	0,64	0,84
28	AHL SERBEST BÖLGE	255.525	266.404	4,26	0,87	0,75
29	ÇİN HALK CUMHURİYETİ	219.444	261.990	19,39	0,75	0,74
30	AZERBEYCAN-NAHCIVAN	174.387	249.089	42,84	0,59	0,70
31	İSVİÇRE	214.357	230.922	7,73	0,73	0,65
32	İRLANDA	190.057	208.649	9,78	0,65	0,59
33	PORTEKİZ	192.360	203.750	5,92	0,65	0,58
34	KAZAKİSTAN	140.159	203.570	45,24	0,48	0,58
35	LİBYA	153.655	198.605	29,25	0,52	0,56
36	KANADA	152.623	197.695	29,53	0,52	0,56
37	FAS	162.334	197.620	21,74	0,55	0,56
38	EGE SERBEST BÖLGE	163.153	188.938	15,80	0,56	0,53
39	MACARİSTAN	152.765	172.225	12,74	0,52	0,49
40	TRAKYA SERBEST BÖLGE	104.094	171.586	64,84	0,35	0,49
41	AVRUPA SERBEST BÖLG.	115.586	163.658	41,59	0,39	0,46
42	FİNLANDİYA	110.308	155.496	40,96	0,38	0,44
43	SLOVENYA	66.274	150.005	126,34	0,23	0,42
44	TUNUS	121.445	144.786	19,22	0,41	0,41
45	GÜNEY AFRIKA CUMHURİ	98.311	143.356	45,82	0,33	0,41
46	ÇEK CUMHURİYETİ	100.753	137.906	36,87	0,34	0,39
47	GÜRCİSTAN	106.888	136.909	28,09	0,36	0,39
48	URDUN	102.499	135.540	32,23	0,35	0,38
49	BURSA SERBEST BÖLG.	90.600	125.005	37,97	0,31	0,35
50	SİRBİSTAN VE KARADAĞ	95.787	113.427	18,42	0,33	0,32

Kaynak : www.dtm.gov.tr

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE HİNDİSTAN

2.1 HİNDİSTAN EKONOMİSİ VE DIŞ TİCARETİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Hindistan ekonomisi, satın alma gücü giderek artan üç yüz milyondan fazla orta sınıf mensubunu bir araya getiren enerjik, hızla büyüyen bir tüketim pazarına dönüşmüştür. Hindistan, bir yandan tüketim malları için büyük bir pazar sunarken, diğer yandan üretim temelini modernize etmek için ana mallar ve teknoloji ithal etmektedir.

Bol ve çeşitli doğal kaynaklar, sağlıklı ekonomi, endüstri, pazar temeli ve yüksek derecede yetenek ve beceri sahibi insan kaynakları, Hindistan'ı, yüksek kar potansiyeli taşıdığı tartışmasız iş ve yatırım olanakları için hedef haline getirmektedir. Hükümet tarafından, Hindistan pazarını liberalize etmek ve global ekonomiyle bütünleşmesini sağlamak amacıyla geçen birkaç yıl içinde uygulamaya sokulan geniş etkili tedbirler geniş kesimler tarafından takdirle karşılanmaktadır.

Onuncu beş yıllık plan, kapsadığı 2002 – 2007 yılları arasında Hindistan ekonomisinin sağlıklı bir biçimde yıllık %8'lik bir büyüme hızı yakalamasını hedeflemektedir. (www.indembassy.org.tr/)

Tablo: 2.1 Hindistan ile ilgili genel bilgiler

Yüzölçümü	3.287.590 km ²
Başkent	Yeni Delhi
Resmi Diller Hindu	İngilizce, Urduca, Mavati, Malayalam, Tamil, Kannadi, Kaşmiri, Gujuradi, Bengali, Telagu, Punjabi, Assamese.
Din(ler)	Hindu (%82), İslam (%12), Hristiyan (2,5), Sih (%2)
Ortalama Yaşam Süresi	62 yıl
GSYİH (milyar \$)	İ ta658,8
Nüfus	1 080 milyon
Kişi Başına Milli Gelir	558 \$
GSYİH Büyüme Hızı	(%) 6,8
Enflasyon (%)	3,8
İhracat (Milyar \$; fob)	68,3
İthalat (Milyar \$; fob)	92,7
Toplam Dış Borçlar (Milyar \$)	114,8
Döviz Kuru (Rupi-Ortalama)	1 \$=45,32 Rupi

Kaynak:*The Economist Intelligence Unit, India Country Report, March 2005*

Genel bilgilere bakıldığında yüzölçümü 3.287.590 km², nüfusu 1.080 milyon olan çok geniş bir ülke olduğu görülmektedir. Yine çok çeşitli dinlere mensup insanlar bulunduğu gibi, resmi çok çeşitli sayıda dil konuşulmaktadır.

2.1.1 Genel Ekonomik Durum

Avrupalı ve Amerikalı finansal uzmanlar tarafından Hindistan'ın Çin'den sonra dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olduğu kabul edilmiştir. (Narayanan, 2004:12)

Hindistan, günümüzde dünyanın en hızlı büyüyen altı ekonomisinden bir tanesidir. Ülke, 2001 yılında satın alma gücü paritesi bağlamında dördüncü durumda gösterilmiştir. İş ve yasal düzenlemeler ortamı gelişmekte ve sürekli iyileşme yönünde ilerlemektedir. Omurga, yüksek derecede yetenek sahibi, becerikli ve İngilizce konuşabilen insan kaynağına dayanmaktadır.

63.100 km'lik demiryolu hattı ile dünyanın üçüncü büyük demiryolu şebekesine sahip durumda bulunan Hindistan, 2225 mw'lık bölümü nükleer santrallerde üretilen 81.000 mw elektrik enerjisi kapasitesi ile güçlü bir ekonomi için sağlam bir altyapı oluşturmaya çalışmaktadır. Fiziki altyapı faaliyetlerine ilaveten teknoloji ve bilim altyapısında da ilerleme sağlamış durumda bulunan Hindistan, bilim adamı, uzman ve teknisyen kadrosu bakımından dünyada 2. sırada yer almaktadır.

Hindistan ekonominin çeşitli sektörlerini yeniden yapılandırmak için 1991 yılında ileriye dönük, kapsamlı bir ekonomik reformlar programını başlatmıştır. Bu reformlar çerçevesinde nüfusun %75'ini oluşturan ve GSYİH'nın %30'unu üreten tarım (hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık dahil) sektörü başta olmak üzere tüm sektörleri yeniden yapılandırmayı amaçlayan Hindistan, yıllık %1,8'i bulan nüfus artış hızının beraberinde getirdiği istihdam sorunlarını da aşmaya çalışmaktadır. Bahse konu reform programı kısmen başarıya ulaşmış ve birkaç istisna dışında ekonominin tüm sektörleri önemli ölçüde dışa açılmıştır. (Çalış, 2006:2)

Tablo:2.2 Dönemler ve Sektörler İtibariyle Ekonomik Büyüme

Sektör	2004 İlk Çeyrek	İkinci Çeyrek	Üçüncü Çeyrek	Dördüncü Çeyrek
İmalat	212.5	198.3	208.5	218.1
Madencilik	161.1	146.6	144.3	155.7
Elektrik	181.7	177.2	182.5	181.8

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, India Country Report, March 2005

Küresel büyüme ve bunun Hint ekonomisiyle ilişkileri bağlamında yapılan analizlere göre, bu bölgede Hint ekonomisini etkileyebilecek en önemli gelişmeler aşağıda belirtilmiştir:

- Japonya'nın ekonomik büyüme anlamında kötü bir performans göstermesi,
- Hindistan'ın en önemli ticari partneri olan ABD'nin kötü bir büyüme performansı geçirmesi ve bu nedenle Amerikan firmalarının Hindistan'a yaptıkları yatırımları (FDI/Foreign Direct Investment) azaltmaları ve
- ABD dolarının Euro ve Japon Yeni karşısında değer kaybetmesi ve ihracatını ABD doları ile yapan Hindistan'ın dış ticaret kaybına uğramasına neden olabilecektir.

1970'li yıllarla birlikte yıllık ortalama %5,5 oranında büyüyen Hindistan ekonomisi 80'lerle birlikte bu ivmesini kaybetmiş ve yıllık ortalama büyüme oranı %3,5'e gerilemiştir. 1991'deki reform programı büyüme oranında itekleyici rol oynamış ve 1995-2000 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde ortalama %6,6 gibi ciddi bir büyüme performansı yakalanmıştır. Ancak 90'ların sonlarından itibaren; Güneydoğu Asya Krizi, yüksek silahlanma giderleri, dış ticaret hadlerindeki aleyhte gelişmeler gibi nedenlerden ötürü büyüme oranı düşmüştür. 2003-2004 mali yılında tarım sektörü %12.6 civarında artış göstermiştir. Sanayi

sektöründeki artış % 6.4 iken hizmet sektörü %8.3 oranında artış kaydetmiştir. Bu şekilde 2004-2005 yılı büyüme hedefi %6.3 olarak beklenmekteyken, son gelişmeler üzerine hedef %6 olarak düzeltilmiştir. Hindistan tarihinde ilk defa 2003 yılı sonu itibarıyla net borç alan ülke konumundan çıkmış, bazı borçlarını vadesinden önce kapatarak az miktarda da olsa borç veren ülke konumuna gelmiştir.

Hindistan nüfusunun %75'ini oluşturan ve ekonomik açıdan yoksul durumda bulunan kırsal kesim sakinleri, enflasyon oranındaki düşük çaplı artışlara karşı dahi hassas bir konumda bulunmakta ve reel gelirin azalması ile mağdur olmaktadır. 2002-2003 yılında %15 civarında düşen tarımsal ürünler üretiminin 2003-2004 yılında %20 civarında artması beklenmektedir. 2004-2005 mali yılında ise muson yağmurlarının beklenenden az gerçekleşmesi nedeniyle tarımsal ürünler üretiminin düşmesi beklenmektedir. (Çalış, 2006:3)

2003-2004 mali yılında Hint hükümeti ekonomik reformlara devam etmiş ve büyüme hızı % 8.5 olarak gerçekleşmiştir. 2004-2005 mali yılında büyüme hızının artması beklenirken, son aylardaki petrol fiyatlarındaki artış ve belirsizlik nedeniyle, büyümenin % 6,3 olarak artacağı hesaplanmaktadır. 2005-2006 mali yılı için artış hızı % 6.6 olarak belirlenmiştir.

Ülke ekonomisinin petrol fiyatlarındaki artıştan dolayı olumsuz etkilenmemesi için hükümet petrol ithalatından alınan vergiyi düşürmüştü ve fiyatı ayarlama politikasını yıl boyunca devam ettirmiştir.

2004-2005 yılının ilk üç çeyreğinde sanayi üretimi % 8,4 olarak artış göstermiştir. Toptan eşya fiyatları yıllık bazda 6,1 'den % 5'e gerilemiş hububat üretimi genel olarak % 3 düşmesine rağmen stokların durumu ihtiyacı karşılayacak düzeyde kalmıştır.

Federal Hükümetin ekonomik ve mali reformlara devam etmesi para piyasalarını rahatlatmış ve döviz rezervleri 2005 mayıs ayı itibariyle 140,5 milyar dolara ulaşmıştır.

2004-2005 yılında ortalama döviz kuru 45.83 Rupiden 44.84 Ruپیe gerilemiştir. Bu durum ihracatçıların yakınmasına yol açmaktadır. İhracatçıları bağlantılarını yaparken, Dolar yerine Euro veya Ruپیe kaymaya çaba göstermektedirler. Hükümet değerilenen Ruپی nedeniyle ihracatın düşmesini önlemek üzere, ihracata ilave teşvikler vermiştir. Uluslararası piyasalardaki doların düşüş eğilimi devam ettiğinden Mart 2005 döviz kuru ortalaması 43.58 Ruپیe gerilemiştir.

Özelleştirme istenilen hız ve düzeyde gitmemekle birlikte doğrudan yabancı yatırımlar ve kırsal kesime yapılacak her türlü yatırım teşvik edilerek ekonomik büyüüşün önü açık tutulmaya çalışılmaktadır. 2003-2004 yılındaki yabancı sermaye girişı beklenenden az olarak gerçekleşmesine rağmen 2004-2005 yılında yabancı sermaye girişı artış eğilimine girmiştir. Yeni Hükümet özelleştirmeleri devam ettireceğini açıklamakla beraber olayın personel boyutunu da göz önüne alacaklarını ve acele etmeyeceklerini vurgulamıştır.

2004 Mayıs ayı sonunda federal hükümeti devralan Kongre liderliğindeki koalisyon temel ekonomik politikalarda sapma olmayacağını, vergilendirmenin genişletileceğini açıklamış bu durumda para piyasalarını tedirgin ederek borsanın bir süre çalkalanmasına yol açmıştır. Yeni Hükümet fakir kesimlere daha çok yardım yapılacağını ve çiftçilerin sübvansede edileceğini açıklamıştır. Sosyal ve ekonomik değışimlerin fakir kesimlere de dengeli bir şekilde yayılmasını sağlamak olarak nitelenen bu politikayı para piyasaları dikkatle

izlemektedir. Para piyasaları yıl sonuna doğru reformlardan sapma olmadığı için rahatlamış ve ekonomik gelişim devam etmiştir.

Federal hükümet 2005-2006 mali yılında sanayi üretiminde % 8,5 büyüyüş hedeflemekte ve tarımsal üretimin de % 3.1 oranında, hizmet sektörünün ise % 7,5 oranında artması beklenmektedir. (Eriş, 2005;6)

2.1.2 Sektörlerin Durumu

2.1.2.1 Tarım Sektörü

Hindistan'da tarım sektörü muson yağmurlarından oldukça fazla etkilenmektedir. Yemelik tahıl ürünleri, yağlı tohumlar, pamuk, Hint keneviri, şeker gibi ürünlerin verimliliği muson yağışlarıyla doğrudan orantılıdır. Yağışlar normal ve üstünde seyrederse tarıma dayalı üretim artmakta, tarım sektöründeki büyüyüş ekonominin diğer sektörlerine olumlu yansımaktadır.

2004–2005 Mali Yılında tarımsal ürün üretimi düşmüştür. Tarım sektöründe artış hızı %1,1 civarında gerçekleşmiştir. 2005–2006 mali yılında ise tarımsal üretimin % 3,3. olarak artması beklenmektedir.

2.1.2.2 Sanayi Sektörü

Sanayi üretimi 2003-2004 Mali Yılında % 6.6 oranında artarken, ekonomide ki olumlu genişlemeye paralel olarak, 2004-2005 yılında sanayi sektörü artışı %7.3 oranına ulaşmıştır.

2.1.2.3 Hizmet Sektörü

Hizmet sektörü 2003-2004 Mali Yılında % 9.1 olarak büyümüştür. 2004-2005 döneminde % 8 olarak büyümesi beklenmekte iken, 2005-2006 yılı için % 7.5'luk bir büyüme hızı hedeflenmiştir.

Daha önce duraklayan havaalanlarını yenileştirme projeleri 2005 yılında hareketlilik kazanmış Kongre liderliğindeki koalisyon hükümeti turizm ve ticareti olumlu etkileyecek havaalanlarının modernizasyonu için düğmeye basmıştır. Bombay ve Yeni Delhi havaalanları için Türkiye'den de ihaleye katılım olmuştur.

Alt yapı eksikliklerinden ve yetersiz otel ve yatak sayısından dolayı Hindistan'a önemli bir döviz girdisi sağlayamayan turizm için eski hükümetin öncelikli sanayi olarak ilan ettiği bu sektör yeni hükümet döneminde de öncelikli olarak ele alınacak sektörler arasındadır. 2003-2004 Bütçe uygulaması ile, otellerin belirli döviz kazançlarına ulaşması durumunda belirli bir orana kadar şarap ve bazı çeşit içki ithalatını gümrüksüz gerçekleştirim hakkı getirilmesi turizm sektörüyle uğraşan girişimcileri olumlu şekilde etkilemiştir.

2003-2004 Mali Yılında turist sayısının 3,3 milyon kişi, turizm gelirinin ise 3,452 milyar \$ olacağı beklenmektedir. Aslında, Hindistan gibi devasa bir ülkede turizm gelirleri oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum, kaliteli yatak sayısının azlığından ve eyaletlerdeki alt yapının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Turistik otel odalarının toplam sayısı 2003-2004 Mali Yılında 85 bin 481 olarak kaydedilmiştir. (Eriş, 2005:20)

2.1.3 Dış Ticaret

2.1.3.1 Dış Ticaret Politikaları

Daha önceki “1997-2002 İhracat-İthalat Politikası”nın olumlu sonuçlarını alan BJP liderliğindeki Koalisyon Hükümeti, “2002-2007 İhracat-İthalat Politikası”nda da dış ticarete serbestlik hareketine devam ederken, ihracatı çeşitli şekillerde teşvik etmiştir. Aynı şekilde Mayıs 2004 ayı sonunda iktidara gelen Kongre liderliğindeki yeni Hükümet de ihracatı teşvik politikalarını genişleterek sürdürmektedir. Bu çerçevede ilan edilen 2004-2009 yılları için Yeni Dış Ticaret Politikaları da iki ana hedeften oluşmaktadır. Birincisi dış ticaretin ikiye katlanması, ikincisi ise istihdamı artırarak bu hedefe ulaşacak politikaların hayata geçirilmesidir.

Hint hükümetleri Özel Ekonomik Bölgeler sisteminde; kıyı bankacılığı uygulamasını getirmiş, ticari fiyat riski için vadeli döviz alım satım uygulamasını, kısa dönemli döviz finansmanı uygulamasını hayata geçirmiştir. İç piyasadan bu bölgelere satılan ürünlerde vergi kolaylığı ve teşvik genişletilmiştir. Buralardaki işlemlerin hızlanması için bürokrasi azaltılmış ve yetki devri yapılmıştır.

Tarımsal ürünlerin ihracatında uygulanan kısıtlamalar kaldırılmıştır (bazı ürünlerin ihracatının sadece ilgili kamu kuruluşunca yapılmasına izin verilmektedir). Ülke çapında 32 yeni özel tarımsal bölge kurulması kararlaştırılmıştır. Tarımsal ürünlerde navlun teşviki getirilmiştir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin verimliliğini ve ihracatta rekabet imkânlarını arttırmak için çeşitli düzenlemeler ile bunların teşvik edilmesinde kolaylıklar getirilmiştir.

Bilişim sektöründe, teknoloji parkları aracılığıyla verilen teşvikler artırılmış ve bürokratik uygulamalar basitleştirilmiştir. Mücevher ve değerli taşların

ithalindeki kısıtlama azaltılmış ve belli oranlarda yolcu beraberli taşıyabilir değerli taş ve mücevher ihracatına izin verilmiştir.

2003-2004 Mayıs ayında uygulanan ve ticaretin serbestleştirilmesi, bürokratik işlemlerin giderek azaltılması ve teşviklerin yenilenerek uygulanması anlamına gelen dış ticaret politikasındaki mevcut eğilimin, 2004-2005 yılında da devam edeceği görülmektedir. Yönetimindeki federal hükümet, bütün reformların insani boyut dikkate alınarak devam edeceğini vurgulamaktadır. Çiftçilere ucuz kredi ve ilave ihracat teşvikleri yürürlüğe koyulmuştur.

2.1.3.2 İhracat ve İthalatı

Tablo:2.3 Hindistan'ın Dış Ticareti (FOB, milyon ABD\$)

	2001	2002	2003	2004	2005
İhracat	44.612	50.701	56.689	77.939	98.128
İthalat	51.985	57.098	70.457	105 901	149.788
Hacim	96.507	107.799	127.146	183 840	247.916
Denge	-7.283	-6.397	-13.768	-27.962	-51.660

Kaynak: igeme.gov.tr

Dış Ticareti giderek artan oranlı bir seyir izleyen Hindistan'ın dış ticaret alanında yaşadığı en öncelikli sorun, “aşırı değerlenmiş Rupî” sorunudur. 2004-2005 mali yılında ortalama döviz (ABD \$) kuru 45,83 Rupî düzeyinden, 44,84 Rupî düzeyine gerilemiştir. Bu durum, ihracat üzerinde olumsuz etki yaratırken ithalatı adeta teşvik etmiştir. Bu nedenden ötürü, Hintli ihracatçılar, giderek ABD \$’dan kaçma ve daha çok € ve Rupî kullanma eğilimi sergilemektedirler. (Çalış, 2006:3)

Tablo:2.4 Hindistan'ın Başlıca İhraç Ürün Grupları (2003-2004 Milyon \$)

	Maddeler	% Pay
1	Temel Maddeler	15,5
	Tarım ürünleri	11,8
	Maden ve mineraller	3,7
2	Mamül maddeler	76,0
	Tekstil ürünleri	19,0
	Değerli taş ve mücevher	16,6
	Mühendislik malları	19,4
	Kimyasal maddeler	14,8
	Deri ve ürünleri	3,4
3	Petrol ve ürünleri	5,6
4	Diğerleri	2,9
	Toplam	100,0

Kaynak:Economic Survey 2004-2005.

Tablodan da anlaşıldığı gibi Hindistan'ın ihracatında en önemli payı mühendislik ürünleri almaktadır. Daha sonrasında ise % 19 la tekstil ürünleri gelmektedir.

Tablo:2.5 Hindistan'ın Başlıca İthal Ürün Grupları (2003-2004 Milyon \$)

	Maddeler	% Pay
1	Perol	26,3
2	İnci,değerli ve yarı değerli taş	9,1
3	Sermaye malları	13,3
4	Elektronik eşya	9,6
5	Altın ve ş	8,8
6	Kimyasallar	7,4
7	Yenebilen yağlar	3,3
8	Kömür ve yakacak	1,8
9	Metaller ve hurdaları	1,7
10	Optik malzemeler	1,6
11	Diğerleri	17,1
	Toplam	100

Kaynak:Economic Survey 2004-2005.

Hindistan hızla gelişen ekonomisiyle petrol ve petrol ürünlerini yoğun olarak ithal etmektedir. Sermaye malları ve elektronik eşyalar petrol ürünlerinde sonra en çok ithal edilen mallar olarak dikkat çekmektedir.

Tablo:2.6 İthalatın Başlıca Ülkelere Dağılımı (milyon \$)

Ülkeler	2003-2004	% Pay	2004-2005 Nisan- Eylül	% Pay	Sıra
ÇHC	4,053	5,2	2,992	6,2	1
ABD	5,035	6,4	2,775	5,8	2
İsviçre	3,313	4,2	2,367	4,9	3
Belçika	3,976	5,1	2,072	4,3	4
Almanya	2,919	3,7	1,655	3,4	5
BAE	2,060	2,6	1,606	3,3	6
Avustralya	2,649	3,4	1,597	3,3	7
İngiltere	3,234	4,1	1,482	3,1	8
G.Kore	2,829	3,6	1,418	2,9	9
Japonya	2,668	3,4	1,339	2,8	10
Endonezya	2,122	2,7	1,218	2,5	11
Singapur	2,085	2,7	1,114	2,3	12
Malezya	2,047	2,6	1,017	2,1	13
GAC	1,899	2,4	832	1,7	14
Hong Kong	1,493	1,9	735	1,5	15
İtalya	1,071	1,4	594	1,2	16
Rusya	960	1,2	593	1,2	17
Fransa	1,090	1,4	548	1,1	18
Suudi Arap	738	0,9	530	1,1	19
İsveç	699	0,9	505	1,0	20
TÜRKİYE	73	0,09	70	0,14	49
Toplam	78,251	100,0	48,126	100,0	

Kaynak: musavirlikler.gov.tr

Tablodan da anlaşıldığı üzere Hindistan ithalatında Türkiye 2003-2004 döneminde 73 milyon dolar rakamıyla 49. sırayı alarak 0,09 pay sahibi olurken, bu rakam 2004-2005 döneminde 70 milyon dolara gerilemiştir.

Tablo:2.7 Ekonomik Projeksiyon Özeti

	2003	2004	2005	2006
Reel GSYİH Büyümesi (%)	8,6	6,8	7,1	6,6
Endüstriyel Çıktı Artışı (%)	6,4	8,4	7,3	6,8
İşsizlik Oranı (%)	10,4	10,1	10,0	9,3
TÜFE (%)	3,8	3,8	4,4	4,3
İhracat FOB (milyar \$)	56,7	68,3	76,5	82,6
İthalat FOB (milyar \$)	70,5	92,7	111,3	124,8
Kur (Rs/\$)	46,58	45,32	42,50	41,50

Kaynak: igeme.gov.tr

2003 yılı 1 Nisan itibariyle Hindistan Hükümeti tarafından açıklanan yeni dış ticaret rejimi (Import-Export Regime), yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. 2003 ila 2008 yıllarını kapsayacak bu rejim kararına göre, ithalatçının nihai kullanıcı olması kaydıyla ikinci el sermaye mallarının ithalatı serbest bırakılmıştır. Karar aynı zamanda çoğu hayvansal ürünler, sebzeler, baharatlar, antibiyotikler ve filmler olmak üzere pek çok ürünün ithalatını serbest bırakmış ve lisans zorunluluğunu kaldırmıştır. Bu karar, sadece Hintli ithalatçıların değil, ihracatçıların da işlemlerini kolaylaştırıcı hükümler içermektedir. Örneğin hizmet ihracı işi ile uğraşan ve bu yolla yılda asgari 1 milyon Rupi (yaklaşık 21 300\$) döviz girdisi sağlayan bir ihracatçıya, lisans gerekmeksizin ekipman ve yedek parça (tarım ürünleri hariç) ithalatı yapma imkanı tanınmıştır. 250 milyon rupi (yaklaşık 50 000\$) ve daha fazla döviz girdisi elde eden firmaların ise yapacakları ithalatın %10'luk bölümünün istisna tutulabilmesine ilişkin düzenlemeye gidilmiştir.

Yeni rejim, sadece ihracat-ithalat işlemleri değil, serbest bölgelerle ilgili olarak da ciddi ve yeni düzenlemeler içermektedir. Bu çerçevede Hindistan içinden serbest bölgelere yapılan satışlar ihracat kategorisine alınmış, serbest bölgelerden Hindistan içine yapılan satışlar ise çeşitli muafiyet ve istisnalar ile teşvik edilmeye başlanmıştır. Hindistan için yeni olan bu düzenlemelerle Hint Hükümeti, Çin Halk Cumhuriyeti'nin son 15 yılda serbest ticaret ve serbest bölgeler vasıtasıyla elde ettiği başarının bir örneğini yakalamaya çalışmaktadır.

2.1.4 Ekonomik Yenilikler

Hindistan hükümeti ihracatı geliştirmek açısından 2004 Eylül ayında ilk defa Hint dış ticaretini bir bütün olarak ele alıp bir takım kararlar almıştır. Bu kararlar doğrultusunda kapsamlı bir Dış Ticaret Politikası (DTP) ilan etmiştir. Hedeflerini iki aşamalıdır:

- 2009'a kadar Hindistan'ın Dünya Ticareti içindeki payını ikiye katlamak
- Yarı yerleşik ve kırsal bölgeler başta olmak üzere işsizliği azaltacak projelere öncelik verilerek ekonomik büyümeyi artırmak.

Bunların gerçekleştirilmesi için temel politikalar oluşturulmuştur. Birincisi engellerin kaldırılması, ikincisi güven ve şeffaflık ortamının sağlanması, üçüncüsü işlemleri basitleştirerek maliyetlerin azalmasını sağlamak; dördüncüsü gümrük vergi ve harçların ihraç maliyetinden düşülmesini temel prensip yapmak ve son olarak ise Hindistan'ın üretim, ticaret ve hizmetler sektöründe küresel bir rol oynaması için özel ilgi alanlarını belirlemek ve büyütmektir. Bu temel politikalar doğrultusunda aşağıdaki gelişmeler meydana gelmiştir:

- Tarım ürünleri haricinde genel vergi oranları %25'ten % 20'ye düşürülmüştür.
- Gümrükte % 4 olarak uygulanan SAD (special additional duty) (özel ilave vergi) kaldırılmıştır.

- Bilişim sektöründe 2005'te DTÖ Anlaşması gereğince "0" vergiye sarsıntısız geçiş için indirimler yapılmıştır. Dizüstü bilgisayarlarda vergi % 10'dan % 5'e, kişisel bilgisayarlarda vergi % 10'dan % 5'e cep telefonlarında vergi % 10'dan % 5'e
- Turistik kuruluşlara tanınan alkol ithalatı iki katına çıkarılmıştır.
- Ev nakli ithalatında 17 çeşit kalemde gümrük vergisi indirimi yapılmıştır.
- İç havayolu ulaşımında çeşitli vergi indirimi yapılmıştır.
- Uçak benzininde % 16 vergi oranı % 8'e düşürülmüştür.
- Enerji nakil ve dağıtım malzemelerinde gümrük vergisi % 25'ten % 10'a
- Çeşitli hayat kurtarıcı ilaçlarda gümrük vergisi düşürülmüştür.
- Sulama ve içme suyu sağlayıcı proje kapsamı ithalat için gümrük vergisi indirilmiştir.
- Vergi işlemleri basitleştirilmiş ve azaltılmıştır (58 vergi servisi elektronik işleme açılmıştır)
- Bilgisayar, DVD ve cep telefonlarının ithalatında kolaylık sağlanmıştır.
- Hava yolculuğunda alınan vergiler azaltılmıştır.
- Petrol ve bankacılık sektöründe yabancıların yapacağı yatırımlarda çeşitli kolaylıklar sağlanmıştır.
- Gümrüksüz olarak yolcu beraberinde getirilen eşyaların kapsamı ve değeri arttırılmıştır.
- Mücevher ve değerli taş ithalatında kolaylık getirilmiştir.

Yapılan tüm reformlara karşın 2002-2003 mali yılında 2001-2002 mali yılda kaldırılan son miktar kısıtlamalarının etkisini ölçmek için izlenen hassas ürünler ithalatı toplam ithalat artışına karşın %2.9 oranında fazla bir artış seyri göstermiştir. İzlenen bu mal grubunda ithalat 2001-2002 mali yılda 1.619 milyon \$ iken 2002-2003 mali yılda 1.768 milyon \$'a yükselmiştir. Hindistan miktar kısıtlaması bazındaki korumacılığı kaldırmıştır. Gümrük vergilerini (basic duty) 2003-2004 yılında da kademeli olarak bir çok üründe indirmesine karşın, toplam

gümrük maliyeti açısından oldukça yüksek bir korumacılık yapmaktadır. Bu korumacı sistemi Türkiye'nin 1996 yılında Gümrük Birliğine girmeden önceki uyguladığı Rıhtım Resmi, Damga Vergisi, Belediye Payı gibi karmaşık bir gümrük vergisi sistemine benzemektedir.

Tüm ele alınan hususlar çerçevesinde Hindistan'ı 1,1 milyar nüfuslu yoksul bir ülke olarak değil, ciddi bir satın alma gücüne sahip en az 300 milyon tüketicinin yaşadığı, istikrarlı bir makro ekonomik yapıya sahip ve gümrük vergileri ile miktar kısıtlamalarının her geçen gün azaldığı bir pazar olarak görmek, daha sağlıklı bir yaklaşımdır. (Çalış, 2006:5)

2.1.4.1 İthalatta Miktar Kısıtlamaları

Hindistan miktar kısıtlaması bazındaki korumacılığı kaldırmıştır. Lisans/izin/yetkili kuruluş çerçevesinde bazı ürünlerin ithalatı/ihracatı belli kurum ve kişilere bırakılabilmektedir. Gümrük vergilerinden en önemlisi olan temel vergiyi (basic duty) 2004-2005 yılında da kademeli olarak bir çok üründe indirmesine karşın, toplam gümrük maliyeti açısından oldukça yüksek bir korumacılık yapmaktadır. Bu korumacı sistemi Türkiye'nin 1996 yılında Gümrük Birliğine girmeden önceki uyguladığı Rıhtım Resmi, Damga Vergisi, Belediye Payı gibi karmaşık bir gümrük vergisi sistemine benzemektedir

2.1.4.2 Dış Ekonomik Bağlantılar Ve Politikalar

Hindistan, 2004 yılında da komşuları ile yakın ilişkiler kurarak işbirliğini artırmaya başlamıştır. Çin, Burma, Bhutan, Bangladeş, Nepal, Sri Lanka, Afganistan ve Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerini artırmıştır. Bu çerçevede bu ülkelerle, ticaret, iletişim, taşımacılık, hava hizmetleri, ulaşım, bankacılık, turizm, bilgi alışverişi ve altyapı alanlarında işbirliğini geliştirmiştir.

Hindistan ve komşuları Bangladeş, Bhutan, Nepal, Maldi ve Pakistan ve Sri Lanka Bölgesel İşbirliği ve Güney Asya Örgütünü (SAARC) güçlendirmişler, tercihli ticaret sitemini hayata geçirmişlerdir. Hindistan 1999 yılından itibaren anılan ülkelerden yapılan bazı ürünler ithalatında tercihli tarife sistemi uygulamaktadır.

Hindistan, denizcilik sektörünü geliştirmeye ve iyileştirmeye çaba sarf etmektedir. NAFTA ülkeleriyle (ABD, Kanada ve Meksika) ve Güney Pasifik ülkeleriyle (Avustralya, Yeni Zelanda, Çin vb.) ilgilenmektedir. Japonya ve ÇHC ile ilişkileri artırmaktadır. Özellikle Japonlarla, bankacılık, telekominkasyon, denizcilik ve otomotiv sektöründe işbirliğini arttırmaktadır.

Hindistan Brezilya ve GAC arasında Yeni Delhi'de 4-5- Mart 2004 tarihinde üçlü görüşmeler yapılmıştır.

Hindistan ile Rusya arasında stratejik işbirliği devam etmektedir. Ocak 2004 yılında Rus Savunma Bakanı Hindistan'ı ziyaret etmiş ve Aralık 2004'te Rus devlet başkanı Sn. Putin Hindistan'ı kalabalık bir heyetle ziyaret etmiştir.

Almanya, İngiltere, Fransa İtalya ve Belçika başta olmak üzere AB ülkeleri ile yakın politik ve ekonomik ilişkilerini sürdürmekte çeşitli alanlarda sık sık karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmektedir. AB ülkeleri yatırımcıları da Hint pazarına artan oranda girmektedirler.

Hindistan Hükümeti, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yeniden yapılanan ülkelerle geçmişteki ilişkilerini devam ettirmeye, geleneksel ticaretini arttırmaya çaba sarf etmektedir. Bu ülkelere, çeşitli Afrika ülkelerine ve Şili,

Meksika gibi Amerikan ülkelerine karşı çeşitli pazar araştırmaları yapmakta, özel programlar çerçevesinde ticareti (ihracatını) arttırmaya çalışmaktadır.

Amerikanın büyük şirketleri ve çeşitli çok uluslu şirketler yatırımlarını artan oranda Hindistan'a kaydırmaktadır. Bu şirketlerden başlıcaları, IBM, Hewlett Packard, Texas Instruments, Apple, Microsoft, Ford, General Motors, AT&T, General Electric, Pepsico, Coca Cola, Daimler Benz, Puogot, Fiat, Henkel, Royal Shell, Elf, Unilever, Deutsche bank, credit Lyonnais. Bu şirketlerin asıl amacı, hem teşviklerden yararlanmak hem nitelikli, eğitilmiş ve ucuz olan emeği kullanmaktır. Bu şekilde maliyetlerini düşürerek uluslararası piyasada rekabet güçlerini artırmaktadırlar.

ABD Hindistan'ın en büyük ticari ortaklarından birisidir. Hindistan'ın bilişim sektöründeki başarısının ana faktörlerinden en önemlisi, bu yatırımlar ve bu konudaki ABD ile olan stratejik işbirliğidir.

Hindistan'ın ABD'deki yatırımları 1996-2003(Eylül) tarihleri arasında 7,5 milyar dolara ulaşmıştır. İkinci sırayı İngiltere almaktadır. Buradaki yatırımlar 2,7 milyar dolar civarındadır. Daha sonra Birleşik Arap Emirlikleri 1,7 milyar dolar ve Sri Lanka 1,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yukarıda sayılan ülkelerle birlikte Malezya, Singapur, Nepal, Tayland, Endonezya, Nijerya, Hong Kong, Özbekistan, Almanya, Kenya ve birçok ülkedeki Hint yatırımlarının toplamı 27 milyar doları bulmaktadır.

2005 yılının hemen başında Hindistan'a ÇHC ve Japonya'dan başbakan düzeyinde ziyaretler yapılmış ve stratejik ve ekonomik işbirliği konusunda anlaşmaya varılmış, çalışma grupları oluşturularak işbirliğinin boyutları artırılmak üzere harekete geçilmiştir.

2.1.4.3 Mahalli Para Kıymetindeki Değişimler

ABD'deki giderek artan finansal ve cari açık nedeniyle Rupî değer kazanmaya devam etmektedir. 2001-2002 mali yılında ortalama olarak 1 \$ =47.69 Rupî iken 2004-2005 mali yılında bu oran 1 \$=45.18 Rupî olmuştur. 2005 Mart ayı ortalaması 1\$=43.58 Hint Rupîsine düşmüştür. 2001-2002 mali yılından itibaren Rupîye karşı gittikçe değer kaybeden dolar Nisan 2005 itibarıyla % 8,6 oranında değer kaybetmiştir.

Doların zayıflaması, Hindistanın ABD'den ithalatını artıracak, ABD'ye olan ihracatını düşürecektir. ABD'li tüketiciler Sri Lanka gibi parası \$ karşısında değer kazanmayan ülke mallarını tercih edeceklerdir. Hint federal Hükümet dolardaki değer kaybının ihracatı olumsuz etkilememesi için ihracatı teşvik etmekte ve yeni teşvikler öngörmektedir. (Eriş, 2005:15)

2.2 HİNDİSTAN İLE TÜRKİYE TİCARETİ

2.2.1 Hindistan Türkiye Arasındaki Ticari Anlaşmalar

Türkiye ile Hindistan arasındaki ticarete yasal altyapı anlaşmaları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 2.8. Hindistan Türkiye ticari anlaşmalar

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	İmza Yeri	RG Tarih ve No'su
Ticaret Anlaşması	19 Eylül 1973	Yeni Delhi	8 Aralık 1973,14736
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	13 Temmuz1978	Yeni Delhi	15 Kasım 1978, 16460
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	31 Ocak 1995	Yeni Delhi	30 Aralık 1996, 22863
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	17 Eylül 1998	Ankara	17 Eylül 2003, 25232
VIII. Dönem KEK Protokolü	9 Şubat 2000	Yeni Delhi	20 Temmuz 2000, 24107

Kaynak: musavirlikler.gov.tr

Tablo:2.9 Hindistan ile Yıllar İtibariyle Dış Ticaretimiz (Milyon dolar)

Yıllar	İhracat	Genel İhracat İçindeki Pay (%)	Hindistan İthalatı İçindeki Pay (%)	İthalat	Genel İthalat İçindeki Pay (%)	Hindistan İhracatı İçindeki Pay (%)	Hacim	Denge
1997	60.826	0,23	0,13	300.892	0,62	0,84	361.718	-240.066
1998	73.571	0,27	0,16	276.474	0,60	0,81	350.045	-202.903
1999	120.532	0,46	0,24	243.006	0,60	0,66	363.538	-122.474
2000	56.047	0,20	0,11	449.307	0,82	0,97	505.354	-393.260
2001	74.373	0,23	0,14	354.875	0,86	0,8	429.248	-280.502
2002	72.724	0,20	0,13	564.463	1,09	1,17	637.187	-491.739
2003	71.365	0,15	0,10	722.855	1,04	1,31	794.220	-651.490
2004	136.317	0,21		1.046.130	1,07		1.179.732	-907.260

Kaynak: dtm.gov.tr

1997 yılında 361.718 milyon \$ lık ticaret hacminden 2004 yılında 1.179.732 milyon \$ ticaret hacmine gelinmesine rağmen tablo 2.9 da da görüldüğü gibi ticaret hacmi dengesi sürekli olarak Türkiye aleyhine sonuçlanmaktadır. Genel olarak Türkiye'nin ithalatının daraldığı bir yıl olan 2001'de Hindistan'a olan ihracatı bir önceki yıla göre % 32,6 nispetinde artış gösterirken ithalatında %21,1'lik azalma olmuştur. 2003 yılında bu ülkeye gerçekleştirilen ihracat bir önceki yılı aynen tekrar ederken ithalat 312,6 milyon dolarlık artış göstermiştir. 2004 yılı itibariyle ticaret hacmi 1 milyar doların üzerine çıkmış ama bu artış yine ihracattan çok ithalattan kaynaklanmaktadır. Hint istatistik verilerine göre 2002-2003 mali yılında 59 milyon dolar olan Hindistan'a ihracat 2003-2004 mali yılında %23 artarak 73.5 milyon dolara çıkmıştır. 2002-2003 döneminde 368.3 milyon dolar ithalatımız 2003-2004 döneminde % 49 oranında artarak 640 milyon dolara ulaşmıştır. Bu artışta, Hindistan'ın Türkiye'yi hedef pazarlar arasına alması, ihracat teşvikleri önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo: 2.10 Türkiye'den Hindistan'a ihraç edilen ürünler (1000\$)

TÜRKİYE'NİN İHRACATI	2002	2003	2004	2003-2004 Değ Yüzde (%)
1- TARIMSAL URUNLER	19.582	27.696	34.737	25,4
i-Gıda Maddeleri	14.288	23.632	25.431	7,6
(0) Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri	7.757	13.328	10.518	-21,1
(04) Hububat ve mamulleri	10	142	214	50,1
(05) Meyva, sebze ve mamulleri	5.049	11.876	8.983	-24,4
(06) Tabii bal, şeker ve mamulleri	2	258	554	114,6
(01, 02, 03, 07, 08, 09) Diğer Gıda Maddeleri	2.696	1.052	767	-27,1
(1) İçkiler, tütün ve mamulleri	569	869	719	-17,3
(11) Alkollü ve alkolsüz içkiler	0	0	0	
(12) Tütün ve mamulleri	569	869	719	-17,3
(4) Hayvansal ve bitkisel yağlar ve mumlar	102	72	174	141,6
(22) Yağlı tohumlar ve meyvalar	5.860	9.362	14.020	49,8
ii-Tarımsal Ham maddeler	5.293	4.064	9.307	129,0
(21) Deri, kösele ve ham postlar	0	22	102	369,5
(23) Tabii, sentetik ve rejenerer kauçuk	0	0	0	
(24) Tabii mantar ve yuvarlak ağaçlar	14	20	39	90,9
(25) Odun hamuru ve kağıt döküntüleri	54	59	0	-100,0
(26) Dokumaya elverişli lifler ve döküntüleri	5.225	3.963	9.121	130,2
(29) Bitkisel ve hayvansal diğer ham maddeler	0	0	45	
2- MADENCİLİK URUNLERİ	7.609	8.027	11.217	39,8
i- (27, 28) Maden cevherleri ve döküntüleri	6.692	7.382	9.952	34,8
ii- Mineral yakıtlar ve mineral yağlar (3)	44	0	76	
(33) Petrol ve ürünleri	44	0	76	
iii- Demir dışı metaller (68)	874	645	1.189	84,4
3- SANAYİ	45.533	35.593	89.922	152,6
i-Demir ve çelik (67)	3.469	1.196	18.375	1437,1
ii-Kimyasallar	14.071	10.994	17.777	61,7
(57, 58) Plastikler	320	730	2.384	226,6
(54) Eczacılık ürünleri	263	97	2.486	2473,1
(51, 52, 53, 55, 56, 59) Diğer kimyasallar	13.488	10.168	12.907	26,9
iii-Diğer yarı mamuller	4.119	4.303	7.780	80,8
(61) Hazırlanmış deriler, postlar ve mamulleri	120	233	231	-0,8
(62) Kauçuk mamulleri	385	814	1.095	34,4
(63) Mantar ve ağaç mamulleri	21	59	72	22,2
(64) Kağıt-karton ve kağıt, karton esaslı mamuller	32	83	777	833,3
(66) Metal dışı mineral mamuller	2.361	2.036	3.100	52,3
(661) Alçı, çimento vb. inşaat malzemeleri	777	1.103	1.796	62,9
(664, 665) Cam ve cam eşya	1.432	742	1.064	43,4
(66-(661+664+665)) Diğerleri	152	191	241	26,0
(69) Metal eşya	1.200	1.078	2.505	132,3
iv- Makinalar ve ulaşım araçları	17.063	9.046	27.823	207,6
(781, 782, 783, 784, 7132, 7783) Otomotiv sanayii ürünleri	8.044	773	940	21,7
(75, 76, 776) Büro makinaları ve haberleşme cihazları	276	543	931	71,7
Diğer makina ve ulaşım araçları	8.742	7.731	25.951	235,7
(71-713) Enerji üreten makina	36	26	228	790,2
(72, 73, 74) Diğer elektriksiz makinalar	2.784	4.200	12.384	194,9
(79, 785, 786, 7131, 7133, 7138, 7139) Diğer ulaşım araçları	2.915	432	4.388	916,0
(77- (776+7783)) Elektrikli makina ve cihazlar	3.008	3.074	8.950	191,2
v- Dokumacılık ürünleri (65)	5.678	7.733	14.361	85,7
vi- Hazır giyim (84)	19	58	615	967,2
(848.1, 848.3) Deri ve kürkten giyim	0	1	12	2025,9
(84-(848.1, 848.3)) Diğer giyim eşyası	19	57	603	957,2
vii - Diğer tüketim malları (81, 82, 83, 85, 87, 88, 89 (-891))	1.114	2.263	3.190	41,0
(81) Sıhhi tesisat, ısıtma ve aydınlatma malzemeleri	112	134	195	46,1
(82) Mobilyalar	142	140	288	106,3
(83) Seyahat eşyası	0	0	5	
(85) Ayakkabı	0	17	121	627,1
(87) Mesleki, bilimsel ölçü ve kontrol cihazları	274	589	959	62,8
(88, 89-(891)) Diğer tüketim malları	585	1.384	1.621	17,1
4- DİĞER URUNLER (9+891)	1	50	440	777,7
Toplam	72.724	71.365	136.317	91,0

Kaynak: igeme.gov.tr

Türkiye’den Hindistan’a yapılan ihracatta son dönemde değişik gelişmeler meydana gelmiştir. Yakın zamana kadar sarı ve beyaz haşhaş tohumu ithalatını Pakistan’dan karşılayan Hindistan, 1998 Eylül ayından itibaren söz konusu ürünleri Türkiye’den de ithal etmeye başlamıştır. Ancak, Hindistanlı yetkililerinin, Türkiye çıkışlı sarı haşhaş tohumu ithalatına yüksek gümrük vergisi tatbik etmeleri sonucunda bu ülkeye yönelik anılan ürünün ihracatı durma noktasına gelmiştir. 1999 yılı Kasım ve Aralık aylarında, Hindistan tarafından, ihracat bedelinin %100’ünden fazla oranda bir matrah üzerinden ithal vergisi alınmaya başlanması nedeniyle sarı haşhaş tohumu ihracatı gerçekleşmemiştir.

Hindistan Gümrük ve Merkezi Vergi Dairesi, 7 Nisan 1998 tarihinde aralarında Türkiye’nin de yer aldığı yedi ülkeden yapılan “stiren butadien kauçuğu (SBR)” ithalatına karşı dumping soruşturması başlatmıştır. Ayrıca, Hindistan Ticaret Bakanlığı da Türkiye’den yapılan SBR ithalatına karşı dumping soruşturması başlatmıştır. Buna ilaveten, Hindistan Ticaret Bakanlığı, AB ve Macaristan’ın yanı sıra, Türkiye menşeli “akrilik lif” ithalatına 26 Mart 1999 tarihi itibarıyla anti dumping soruşturması açmıştır. Bunlara mukabil, Türkiye tarafından da Hindistan menşeli “polyesterlerden tekstürize iplikler” için dumping soruşturması açılmasına karar verilmiş olup, keyfiyet 4 Mart 1999 tarih ve 23629 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan tebliğ ile ilan edilmiş ve Hindistan’ın Ankara Büyükelçiliği’ne bu yönde bildirimde bulunulmuştur.

Hindistan ile sadece ticari alanda değil, aynı zamanda ortak yatırım ve müteahhitlik sektöründe de geniş iş imkanlarının mevcut olduğu düşünülmektedir. Yeni Delhi’de 2000 Şubat ayında yapılan son KEK toplantısında Hint tarafının müteahhitlerimizin Hint pazarına yönlendirilmesi hususunda önceye oranla daha istekli bir yaklaşımda bulundukları tespit edilmiştir. Önümüzdeki dönemde Hindistan’da Türk firmalarının üstlenebileceği çok büyük altyapı ihalelerinin gündeme geleceği Hint makamlarınca ifade

edilmektedir. DEİK bünyesinde 1996 yılında kurulan Türk – Hint İş Konseyi faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.2.2. Pazar İle İlgili Bilgiler

Bu bölümde Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin eğitimlerinin planlanması açısından faydalı olacağı düşünülen konularda açıklamalar getirilmiştir.

2.2.2.1 Gümrük ve Vergi Düzenlemeleri

İhracat ve yatırım başvuruları Hindistan'daki başlıca Ticaret Odaları'na ya da Yeni Delhi'deki Türkiye Büyükelçiliği'ne yapılmaktadır. Hindistan Büyükelçiliği de bu konuda yardımcı olabilmektedir. Hindistan 'da maksimum ithalat gümrük vergisi %40 olarak belirlenmiştir. Sermaye malları ithalatı gümrük vergisi %20'ye indirilmiştir. Önümüzdeki yıllarda vergilerin daha da düşmesi beklenmektedir. İkinci el sermaye malları ithalatı serbestleştirilmiştir. Mallar Bombay, Kalküta, Madras, Visakhapatnam, Chennai ve Kandla gibi büyük Hint limanlarına sevk edilebilmektedir. İhracat gerçekleştirilmeden önce, ithalatçıyla geçerli bir sözleşme yapılmaktadır. Ödemelerin banka aracılığıyla, özellikle de akreditif yoluyla yapılması tercih edilmektedir.

Hindistan Hükümeti, bu ülkeye yapılan ithalattan alınan vergileri ad valorem (değer üzerinden) esasına göre tespit etmekte ve müstakbel vergi indirimlerini genellikle bir yıl önceden ilan etmektedir. İthalat vergileri “temel vergiler” ve “ilave vergiler” olmak üzere iki kategoriye ayrılmakta ve “telafi edici vergiler” olarak bilinmektedir. 1999 yılına kadar gümrük vergilerinin genel oranı; Tarım Ürünleri için %16, Sermaye Malları için %41, Kimyasallar için %37, Metaller (her türlü) için %44 ve diğer ürünler için %15 olmak üzere ortalama %27 düzeyinde iken, 2003 yılı sonuna kadar geçerli olacak yeni oranlar (sektörel

ortalama olarak); Tarım Ürünleri için %11, Sermaye Malları için %42, Kimyasallar için %34, Metaller (her türlü) için %51 ve diğer ürünler için %15 olmak üzere ortalama %23 düzeyine gelmiştir.

Gümrük oranlarındaki göreceli düşüşe rağmen Hindistan halen yüksek gümrük oranlarına sahip bir ülkedir. Ancak son derece geniş bir araziye ve büyük bir nüfusa sahip olan Hindistan'da gümrük oranları eyaletlere göre değişiklik göstermektedir.

Eski adı Hindistan Standartlar Enstitüsü (ISI) olan ve bir süre önce Hindistan Standartlar bürosu (BIS) olarak ismi değişikliğe uğrayan kurum, bu ülkedeki teknik standartların belirlenmesinden ve kalite kontrol faaliyetlerinden sorumludur. Hindistan'a ihraç edilecek her türlü mallar, uluslararası uygulamalar çerçevesinde etiketlenmek durumundadır. Özellikle Türkiye'den yapılacak sevkıyatlarda, mesafenin uzun oluşu ve malın farklı iklim koşullarına maruz kalacak olması gibi gerçekler göz önüne alınarak paketleme konusuna özen gösterilmelidir.

2.2.2.2 Marka ve Patent Düzenlemeleri

Hindistan'da patent hukukuna ilişkin düzenlemeler 1970 tarihli "Hindistan Patent Kanunu" ve 1972 tarihli "Hindistan Patent Kuralları" çerçevesinde düzenlenmektedir. Söz konusu mevzuat herhangi bir "icat" veya yeni bir yararlı ürün ya da üretim metodunu kapsamakta ve bahse konu "icat" sahiplerini koruyucu hükümler içermektedir. İlaveten, Dünya Ticaret Örgütü nezdindeki mükellefiyetler çerçevesinde 1999 yılında bir düzenleme daha yapılarak 7 Aralık 1998 tarihli fikri ve sınai mülkiyet haklarının (ticari markalar ve endüstriyel dizaynlar dahil) karşılıklı korunması hakkındaki düzenlemeler kabul edilmiştir.

Markalar konusu ile ilgili olarak ise, 1958 tarihli düzenleme uyarınca, ticari markalara ait hakların yasal korunması açısından, resmi kayıt işlemi zorunlu

değildir. Telif hakları konusu ise, 1957 yılında yapılan bir yasa metni ile düzenlenmiş ve Hindistan, Bern ve Cenevre Konvansiyonlarına taraf olmayı kabul etmiştir. Bilgisayar yazılım sektörü konusunda oldukça ileri durumda bulunan Hindistan'da başta bilişim ve hazır giyim sektörleri olmak üzere pek çok sektörde taklit mal üretimi yaygındır.

2.2.2.3. Kambiyo Kontrolü

Hint para birimi Rupî, Hindistan dışında konvertibl değildir. Hindistan'a yabancı para getirilmesine ilişkin bir miktar kısıtlaması bulunmamakla beraber 5000 ABD doları veya bu miktara tekabül eden herhangi bir döviz cinsi nakit paranın veyahut değeri 1000 ABD Dolarını aşan seyahat çeklerinin girişte beyanı zorunludur. Seyahat çeki biçiminde olanlar hariç Hint parasının ziyaretçiler tarafından alınıp satılması yasaktır.

2.2.2.4. İthalat Kontrolleri ve Yasakları

Ekonominin dışa açılması, bunu teminen ithalattaki yasaklama ve sınırlamaların kaldırılması doğrultusunda yeni politikaların yürürlüğe konduğu 31 Mart 1997 tarihinden itibaren ithali yasak mallar listesinden 542 madde, "Özel İthalat Lisansı Gerektiren Mallar Listesi" ile "Genel Lisans ile İthal Edilebilen Mallar Listesi"ne dahil edilmiştir. Eskiye oranla birçok tüketim malı bugün "Genel Lisans" ile herhangi bir miktar kısıtlaması söz konusu olmadan ithal edilebilmektedir. Ayrıca "Özel İthalat Lisansı"na tabi 150 kalem mal bugün serbestçe ithal edilebilmekte olup, 60 kalem mal da "Genel İthalat Listesi"ne kaydırılmıştır.

İthali yasak mallar listesinden çıkarılan ürünlerin başında; araba lastiği, traktör, kauçuk tüpler, gemi, soğuk hava depolu kamyonlar, toptan eşya taşımaya yarayan motorlu araçlar, dikiş makineleri, çikolata, seyahat

malzemeleri, özel spor aletleri, video, telefonlar, çiklet, mısır gevreği, dondurma, kabuklu deniz hayvanları, gübre, küçük motosikletler gelmektedir.

İçinde bulunduğumuz yılı da kapsamakta olan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda dış ticaret politikası ile ilgili ana değişiklikler maddeler bazında aşağıdaki gibidir.

- İhracatı Artırıcı Yatırım Malları Listesi'nde yer alan malların ithalinde tahsil edilen vergi %15' ten %10'a indirilmiştir.Söz konusu listede yer alan ve ithalinde vergi alınmayan mamullere tarım, besicilik, iekilik, bahçecilik, kümes hayvanları, seracılık, balık üretimi ve bağcılık ürünleri de dahil edilmiştir.
- İthalat-ihracat lisans politikasına şeffaflık ve kolaylık getirilebilmesi amacıyla ticari mal sınıflandırmasında Gümrük İşbirliği Konseyi tarafından 8 rakamlı harmonize sistem geliştirilmiştir.
- Tarım sektöründe, özellikle meyve, sebze, iek ve bahçecilik ürünleri ihraç edenlere, ihracatları oranında ek zel İthalat Lisansı verilmesi gibi teşvik uygulamalarına başlanmıştır.
- ISO 9000 belgesine sahip küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik teşvikler artırılmakta olup ihracatçı firmalar, dış ticaret sermaye işletmesi gibi ülke ihracatının %60 ve %70'ini gerçekleştiren firmaların statüleri yeniden belirlenmiş ve kriterleri oluşturulmuştur.
- İthalat işlemlerini düzenleyen mevzuat uyarınca; ülkeye girmesi yasak mallar, lisansa tabi mallar ve belli kurum ve kuruluşlarca yapılabilecek ithalat, "negatif liste"de belirtilmektedir. "Negatif Liste" dışındaki mallar (yatırım

malları, hammadde, ara mamul, yedek parça vb.) genelde herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın ithal edilebilmektedir. Negatif Liste bünyesinde yer alan “İthalı Yasak Mallar Listesi” başta hayvansal yağ çeşitleri olmak üzere pek çok mal grubunu içermektedir.

2.2.2.5. Hindistan’a İthalat Belgeleri

Türkiye’den ithalatta menşe sertifikası gerekmekte olup ihracatçı faturalarının her biri imzalanmalı, faturalar FOB değeri üzerinden düzenlenerek navlun bedeli ekli olarak belirtilmelidir. Malın CIF olarak ithal edilmesi ve navlun ile sigorta bedelini belirtir yeterli dokümanın mevcut olmaması durumunda gümrük idareleri fatura bedeline %10 değer ekleyerek, bu bedel üzerinden gelir vergilerini tahsil ederler. İthalat lisansının gerekli olduğu durumlarda eğer ithalatçının izni yoksa, kesinlikle akreditif açmasına ya da diğer kambiyo işlemlerini yürütmesine izin verilmemektedir. İthalat lisanslarının iki nüsha halinde onaylanarak gümrüklere ibrazı zorunludur. Lisans muhteviyatında ihracatçının faturasındaki mal miktarı, özellikleri ve değerinin tam ve doğru olarak belirtilmesi önemlidir. Aksi durumda başta gecikme olmak üzere çeşitli sorunlar yaşandığı görülmektedir. (Çalış, 2006:17)

2.3 TÜRKİYE’DE DIŞ TİCARET EĞİTİMİ

Günümüzde ihracat pazarlamasının başarı ile gerçekleştirilmesinde yetişmiş uzman elemanlara sahip olmanın önemi açıktır. (www.igeme.org.tr).

Ülkelerin giderek birbirine daha bağımlı hale geldiği ve uluslar arası ticaretin ortak kuralları çerçevesinde serbestleştiği küreselleşme sürecinde, ülke kalkınmasında önemli rolü bulunan dış ticaretin sağlıklı yürütülebilmesi için, dış ticaret işletmesi çalışanları ile ileride dış ticaret yapmak isteyen kişilere dış ticaret konusunda kapsamlı bilgi vermek önemli bir dış ticaret eğitimi amacı olarak ortaya çıkmıştır.

2.3.1 Türkiye’de Dış Ticaret Eğitimi Veren Kurumlardan Başlıcaları

Özellikle 2000’li yıllardan sonra ülke genelinde dış ticaret eğitiminin önemi artarak, konu üzerine veren kurumlar çeşitlenmiştir.

2.3.1.1 YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu)’na Bağlı Eğitim Kurumları

Türkiye’de 53’ü devlet, 24’u vakıf olmak üzere toplam 77 üniversite bulunmaktadır. (www.yok.gov.tr.) Bu üniversitelerin bazılarımda enstitülerin bünyesinde anabilim dalı olarak, bazılarımda da fakülte bölümleri olarak dış ticaret eğitimi verilmektedir. Bunlarda en çok dikkat çeken ise İstanbul Ticaret Üniversitesi’dir. “İstanbul Ticaret Odası Eğitim ve Sosyal Hizmetler Vakfı” tarafından kurulan bir yükseköğretim kurumudur”. Misyonu ülkenin ekonomisine, ticaret ve sanayi yaşamına katkı verecek nitelikli insan sermayesini yetiştirmek ve geliştirmek; bu kaynağı kullanarak bilim ve teknolojik gelişmeleri küresel boyutta izlemek, ürettiği bilgileri değişen dünyaya ve yaşadığı topluma aktarmaktır. (www.iticu.edu.tr).

2.3.1.2 Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumları

Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret Turizm Genel Müdürlüğü'ne bağlı, ticaret meslek liseleri ve çok programlı liseler bünyesinde dış ticaret dalı olarak eğitim verilmektedir. Bu program serbest ticaret bölgelerinde ve dış ticaret kuruluşlarında görev yapacak nitelikli elemanların yetiştirildiği dal programıdır. (www.ttogm.meb.gov.tr).

2.3.1.3 İGEME (İhracatı Geliştirme Merkezi)

İGEME, on yılı aşkın bir süredir dış ticaret ile kuruluşlarda çalışan elemanların bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, dış ticaretin hedeflenen düzeye ulaştırılmasında ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasında ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak ve bu konudaki eğitimi yurt sathına yaymak amacı ile Eğitim Programları düzenlemektedir. İGEME'nin Eğitim konusundaki hizmet yelpazesinde Dış Ticaret Eğitim Programları, Özel Konularda Eğitim Programları, Ülke Sohbet Toplantıları ve İş Yönetim Sistemi Seminerleri gibi ürünler bulunmaktadır. Eğitim Programlarının organizasyonunda İhracatçı Birlikleri ve Ticaret ve Sanayi Odaları ile işbirliğine gidilmekte ve alınan talepler doğrultusunda eğitim konularını çeşitlendirerek ve daha da yoğunlaştırarak yurdun dört bir yanında talep alınan her ilimizde ihracatçılarımızın ayağına hizmet götürülmesi prensibi ile hareket edilmektedir. Özellikle 2000 yılından itibaren yurt sathında düzenlenen eğitim programlarının sayısında önemli artış kaydedilmektedir. Her yıl bir önceki yıla kıyasla daha fazla sayıda eğitim programı düzenlenmesi yönünde talep alınmakta ve bunların karşılanması yoluna gidilmektedir. (www.igeme.org.tr).

2.3.1.4 KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)

KOSGEB Genç Girişimci Geliştirme Programları, adı altında orta öğretim sonrası örgün/yaygın öğretim kurumları ve üniversitelerde düzenlenen, kuramsal ve uygulamalı girişimcilik eğitim programlarıdır. Program süresince yararlanıcılara girişimcilik, iş planı, iş kurma ve yönetme gibi konularında eğitimler verilir. Bu ana eğitimler, yararlanıcıların çalışmalarının değerlendirildiği atölye çalışmaları ve yararlanıcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenen- destek eğitimleriyle desteklenir. Yararlanıcıların program süresince kendi iş fikirleri için bir iş planı hazırlamaları beklenir. (www.kosgeb.gov.tr).

2.3.1.5 Diğer Eğitim Veren Kurumlar

Dış ticaret eğitimi alanında devlet kurumu olarak Dış Ticaret Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı gibi kurumlarda daha çok hizmet içi eğitim şeklinde eğitim verilmektedir.

Bunun yanı sıra illerdeki sanayi odaları, ticaret odaları ve çok çeşitli özel kuruluşlarda da dış ticaret eğitimi verilmektedir.

2.3.2 Dış Ticaret Eğitimi Konuları

Dış ticaret eğitimi konuları geniş bir yelpazeye dağılmış bulunmakta olup aşağıdaki ana başlıklar altında eğitim verilmektedir.

- Dış Ticaret ve Pazarlama
- Dış Ticarete Etkin Yönetim
- Dış Ticarete Gümrük Mevzuatı ve Uygulamaları
- Dış Ticarete Kullanılan Belgeler ve Alınması Gereken İzinler ve Sertifikalar
- Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri, Kambiyo Mevzuatı, İhracatta Fiyatlandırma ve Tahsilat Becerileri
- Dış Ticarete Muhasebe İşlemleri
- Elektronik Ticaret
- Hukuksal Açıdan Dış Ticarete Sözleşmeler, Dış Ticarete Anlaşmazlıkların Çözümü ve Uluslararası Tahkim
- İhracat ve İthalatta Gümrük İşlemleri ve Kambiyo Mevzuatı Uygulamaları
- İhracatta Fiyatlandırma
- İhracatta Katma Değer Vergisi ve İade Esasları
- İhracatta Kullanılan Belgeler, Alınması Gereken İzinler ve Sertifikalar
- Markalaşmanın Önemi
- Rekabet Hukuku
- Uluslar arası Fuarlara Katılım ve Devlet Desteği
- Uluslararası Muhasebe Standartları
- Uluslararası Pazar Araştırması ve Pazarlama
- Lojistik (www.igeme.org.tr).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNDE HİNDİSTAN'A İHRACAT YAPAN İHRACATÇILARIN EĞİTİM DURUMLARI ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Türkiye dış ticaretinde Hindistan ile olan ihracatımızı incelemek, ihracatçıların eğitim durumlarını ortaya koyduktan sonra ihracatçıların eğitiminin ihracatın arttırılmasına olan etkilerini tespit edip bu hususta öneriler getirmektir.

Hindistan hızla büyüyen ekonomisi, gelişmiş bilişim alt yapısı ve eğitimli genç nüfusu ile önümüzdeki 10 yılda dünyanın süper güçleri arasına girmeye adaydır. Amerika Birleşik Devletleri Hindistan'ı gelecekteki en önemli ortaklarından birisi olarak nitelendirmektedir. Geleceğin süper güçleri arasında anılan Hindistan Türkiye'nin dış politika alternatiflerinin artırılması açısından da önem arz etmektedir. Türkiye ve Hindistan arasında tarihî ve psikolojik engellerin olmayışı ayrıca fırsatlar sunmaktadır. Hindistan-Türkiye ilişkilerinin çok boyutlu olarak gelişmesinde ticaretin bir öncü rolü oynayacağı düşünülmektedir.

Şu andaki mevcut durum itibariyle Türkiye ile Hindistan arasındaki ticaret hacminin sınırlı olması ve ağırlıklı olarak Türkiye aleyhine olmasının ihracatçıların eğitimi ile ilgisi araştırılmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak eğitim durumları, eğitim eksiklikleri eğitimin ihracata etkisi ortaya konulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye’den Hindistan’a ihracat yapan 1050 adet işletmedir. Bu çalışmanın kapsamına giren işletmeler random (rast gele) seçilmiş olup Ankara’da faaliyet gösteren işletmelerden seçilen örneklerle yüz yüze anket uygulanmıştır. Ankara dışında faaliyet gösteren işletmelerle ise bilgisayar ortamında e mail (elektronik mesaj) kullanılarak anketlere cevap alınmıştır. Bunun nedeni ise araştırmacının Ankara’da ikamet etmesidir.

3.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tekil tarama modelinde hazırlanmış olup frekanslar bulunmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Hindistan’a ihracat yapan işletmelerin büyüklükleri, faaliyet yılları, işletmelerdeki dış ticaret sorumlularının Türkiye ve Hindistan ihracat mevzuatı ile ilgili eğitim durumları, yabancı dil bilme düzeyleri, dış pazarlardan bilgi alma kaynakları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmaya ait veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan işletme bilgi anketi ile toplanmıştır. İşletme bilgi anketinde işletmede çalışan kişi sayısı, işletmenin faaliyet yılı, işletmenin faaliyet yılı, işletmede ihracat bölümünün bulunup bulunmadığı, ihracatla ilgilenen sorumlu kişi sayısı, ihracatla ilgilenen personelin eğitim durumu, ihracatla ilgilenen personeli yabancı dil seviyesi, işletmenin yabancı dil ihtiyacını karşılama yeri, dış ticaret mevzuat eğitimi alıp almama durumu, mevzuat eğitiminin yeterlilik durumu, mevzuat gereksinimini karşılama yeri, ihracatla ilgilenen personelin Hindistan dış ticaret mevzuatının bilip bilmeme durumu, Hindistan mevzuat eğitimi isteyip istememe durumu, dünya pazarlarındaki gelişmeleri takip etme yeri konularında sorular sorularak bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Tanıtılan veri toplama aracı, yapılan gözlem ve

görüşmelere dayanarak, işletmelerin dış ticarete en çok ihtiyaç duydukları durumların tespiti yapılmış ve anket soruları buna göre hazırlanmıştır.

3.5.Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya katılan işletmelerden elde veriler frekansları bulunarak, SPSS 10.0 (Statistical Package for the Socia Sciences) paket programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.)

3.6.ANALİZ SONUÇLARI

Tablo 3.1: İşletmede Çalışan Personel Sayısı

İşletmede Çalışan Personel Sayısı	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
5 den az	1	2.0
5-25 arası	36	72.0
25-50 arası	7	14.0
50' den fazla	6	12.0
Toplam	50	100.0

Anket uygulanan işletmelerde çalışan personel sayısı 5'den az ve 50'den fazla arasında gruplandırılmıştır. İşletmelerin %2sinde 5'den az personel çalışırken %72'sinde 5-25 personel, %14'ünde 25-50 personel, %12'sinde 50'den fazla personel çalışmaktadır. Bu sonuca göre, Hindistan'a ihracat yapan işletmelerinin çoğunluğunun küçük ve orta büyüklükte olduğu görülmüştür. 50 den fazla personel çalıştıran işletme sayısının % 12 olması dikkat çekicidir.

Tablo 3.2 : İşletmenin Faaliyet Yılı

İşletmenin Faaliyet Yılı	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
5 yıldan az	5	10.0
5-15 yıl arası	10	20.0
15 yıldan fazla	35	70.0
Toplam	50	100.0

İşletmelerin faaliyet gösterdikleri süreler 5-15 yıl arasında gruplandırılmıştır. 50 işletmeden 5 adedi 5 yıldan az bir süredir faaliyet gösterirken, 10 adedi 5-15 yıl arası faaliyet göstermekte ve 35 adedi ise en az 15 yıldır faaliyet göstermektedir. Anket uygulanan 50 işletmenin %70'lik bölümü 15 yıldan fazla tecrübeye sahiptir. Tecrübeli işletmelerin ihracata yönelmeleri daha kolay olmaktadır. Yeni kurulan işletmeler ilk yıllarında ihracattan daha çok iç pazara yönelik çalışmaktadır.

Tablo 3.3:Ayrı Bir İhracat Bölümünüz Var mı?

Ayrı Bir İhracat Bölümünün Bulunuyor mu?	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Evet	46	92.0
Hayır	4	8.0
Toplam	50	100.0

50 işletme ayrı bir ihracat bölümü olup olmadığı sorulmuştur. İşletmelerin 46 adedi (%92) ayrı bir ihracat bölümüne sahipken sadece 4'ünün (%8) ayrı bir ihracat bölümü yoktur. İhracat yapan işletmeler ihracat işinin önemini kavrayıp

büyük bir çoğunluklar % 92 ayrı bir ihracat birimi kurmuşlardır. Ayrı bir ihracat birimi kurmadan ihracat işini yürüten işletmeler ise daha çok yeni ve ihracat kapasitesi sınırlı olan işletmelerdir.

Tablo 3.4: İhracatla İlgilenen Personelin Eğitim Durumu

İhracatla İlgilenen Personelin Eğitim Durumu	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
İlköğretim	0	0
Ortaöğretim	2	4.0
Üniversite	47	94.0
Master-Doktora	1	2.0
Toplam	50	100.0

İşletmelere ihracatla ilgilenen personelin eğitim durumu sorulmuştur. Hiçbir işletme ilköğretim mezunu personel çalıştırmazken sadece 1 işletme mastır-doktoralı personel çalıştırmaktadır. 2 işletme ortaöğretim mezunu personel çalıştırmaktadır. Büyük çoğunlukla (%94) üniversite mezunu personele görev verilmiştir.

Tablo 3.5: İhracatla İlgilenen Personeli Yabancı Dil Seviyesi

İhracatla İlgilenen Personeli Yabancı Dil Seviyesi	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Yok	0	0
Düşük Seviyede	0	0
Orta Seviyede	8	16.0
İleri Seviyede	42	84.0
Toplam	50	100.0

İhracatla ilgilenen personelin yabancı dil seviyeleri konusunda yapılan araştırmada personelin büyük çoğunluğunun %84 ileri seviyede yabancı dil bildiği, %16'sının orta seviyede yabancı dil bilgisi olduğu ve yabancı dil bilmeyen personelin olmadığı görülmüştür. İşletmeler ihracat işlerinden yabancı dilin önemini kavramış ve bu yüzden ihracat işi ile uğraşan personel alımında yabancı dil seviyesine dikkat etmiş veya aldıktan sonra iyi bir dil eğitimi almasını sağlamıştır.

Tablo 3.6: İhracat Personeli Dış Ticaret Mevzuatı Eğitimi Aldı mı?

İhracat Personeli Dış Ticaret Mevzuatı Eğitimi aldı mı?	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Hiçbir eğitim almadı	6	12.0
Seminerlere katıldı	32	64.0
Örgün eğitim kurumlarından aldı	12	24.0
Hizmet içi eğitim kursundan aldı	0	0
Toplam	50	100.0

İhracatla ilgilenen işletme personeline dış ticaret eğitimi alıp almadığı sorulmuştur. Personelin %12'si hiç eğitim almaz iken, %24'ü örgün eğitim kurumlarından eğitim almış ve çoğunluğu (%64) seminerlere katılmak suretiyle eğitim almıştır. Burada dikkat çekici olan %12 gibi bir oranda hiç eğitim olmadan ihracat yapan işletme bulunmaktadır. Bu konuda ücretsiz seminer ve bilgilendirme toplantısı yapan devlet ve esnaf kurumları olmasına rağmen işletmelerden eğitim almadan ihracat yapmaya devam etmektedir.

Tablo 3.7: Eğitim Aldıysanız Eğitimi Yeterli Buluyor musunuz?

Eğitim Aldıysanız Eğitimi Yeterli Buluyor musunuz?	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Evet	32	64.0
Hayır	6	12.0
Kısmen	12	24.0
Toplam	50	100.0

İhracatla ilgilenen işletme personelinin dış ticaret eğitimi alanlara eğitimi faydalı bulup bulmadıkları sorulmuştur. Personelin %64'ü eğitimi faydalı bulurken, %24'ü kısmen faydalı ve %12'si ise faydasız bulmaktadır.

Tablo 3.8: Eğitimi Yeterli Bulmuyorsanız, Nedenleri?

Eğitimi yeterli bulmama nedeni	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Eğitimin teorik verilmesi	5	28
Eğitimin süresinin az olması	3	17
Eğitimin bilgi yetersizliği	0	0
Ülke Mevzuatları ile ilgili eğitimin yetersizliği	10	55
Toplam	18	100

İhracatla ilgilenen işletme personelinin dış ticaret eğitimi alıp eğitimi faydalı bulmadıkları beyan edenlere ve kısmen faydalı bulduklarını beyan edenlere bunun nedenleri sorulmuştur. Cevap veren 18 personelden 5'i eğitimin teorik seviyede kaldığını söylerken, 3 kişi eğitim süresinin az olduğunu ve 10 kişi ise ülke mevzuatları ile ilgili eğitimin yetersizliği nedeniyle aldıkları eğitimi yeterli bulmamışlardır.

Tablo 3.9: Hindistan Dış Ticaret Mevzuatını Tamamen Biliyor musunuz?

Hindistan Dış Ticaret Mevzuatını Bilme Durumu	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Bilmiyorum	41	82.0
Kısmen	7	14.0
Biliyorum	2	4.0
Toplam	50	100.0

İhracatla ilgilenen işletme personeline Hindistan dış ticaret mevzuatını bilip bilmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %82'si bilmediğini, %14'ü kısmen bildiğini ve %4'ü bildiğini belirtmiştir. Hindistan'a ihracat yaptığı halde ülke mevzuatını bilmiyorum diyenlerin % 82 oranında çıkması işletmelerin bu alanda ciddi bir eksikliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu oranda açıkça gösteriyor ki Hindistan dış ticaret mevzuatı eksikliği bulunmaktadır.

Tablo 3.10: Hindistan'ın Düşük Gümrük Vergisi Uyguladığı Malları Biliyor musunuz?

Hindistan'ın Düşük Gümrük Vergisi Uyguladığı Malları Biliyor musunuz?	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Bilmiyorum	29	61
Kısmen	12	25
Biliyorum	7	14
Toplam	48	100.0

Hindistan'a yapılan dış ticarete düşük gümrük vergisi uygulanan malların bilinip bilinmediği sorulmuştur. Ankete katılanların çoğunluğu (%61) konu hakkında bilgi sahibi değildir. İşletmelerin burada Hindistan'ın düşük gümrük vergisi uyguladığı mallar yerine sadece kendi ihraç ettikleri malları takip ettiği görülmektedir.

Tablo 3.11: Hindistan' a Mal Nakliyesi İmkânlarını Biliyor musunuz?
(Kara, Hava, Deniz)

Hindistan' a Mal Nakliyesi İmkânlarını Biliyor musunuz	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Bilmiyorum	32	67
Kısmen	10	21
Biliyorum	6	12
Toplam	48	100.0

Ankete katılan çalışanların büyük oranda (%67) Hindistan'a mal ihracında kullanılabilecek limanlar ve diğer nakliye imkânları hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür?

Tablo 3.12: Hindistan Mevzuatı ile İlgili Eğitim Almak İster misiniz?

Hindistan Mevzuatı İle İlgili Eğitim Alma İsteği	Frekans	Yüzdelik Oranı (%)
Evet	24	48
Hayır	26	52
Toplam	50	100.0

İhracatla ilgilenen işletme personeline Hindistan mevzuatıyla ilgili eğitim almak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Personelin %48'i eğitim almak isterken, kalan %52'si konu ile ilgili eğitim almak istememektedir. Burada işletmelerin Hindistan mevzuatı ile ilgili eğitimi gereksiz görmeleri ya eğitime genel bir isteksizlik veya işletmelerin Hindistan'a ihracatı uzun süreli düşünmemelerinden kaynaklanmaktadır.

SONUÇ

Tez çalışması Türkiye-Hindistan ticaretinde Türk ihracatının yerinin ve Hindistan'a ihracat yapan işletmelerin dış ticaret konusundaki eğitim düzeylerinin araştırılması amaçlandırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda konu ile ilgili eğitim eksikliğinin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Çalışma aynı zamanda mevcut eğitim eksikliğinin tespit edildiği bazı alanları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Tarihsel gelişimi içerisinde bakıldığında Türk dış ticareti ithalata dayalı ve devlet kontrolünde bir yapıdan 1980'ler sonrası liberal bir yapıya kavuşmuş ve ihracatın önündeki engellerin büyük kısmı aşılmış ve halen aşılmaktadır. Bu noktadan bakıldığında makro seviyede Türk dış ticaretinin gelişimi için engellemeler azalmaktadır. Hindistan ile yapılan ticarete ihracatın payının artması iki ülke arasında yapılacak düzenlemeler ve Türk girişimcilerin cesaretlendirilmesiyle sağlanacaktır.

Hindistan 1 milyarı aşkın nüfusu ile dünyanın büyük ekonomileri arasında yerini almış olup, Türkiye açısından büyük bir pazar olma özelliğini taşımaktadır. Bu pazarda daha etkili bir şekilde yer almak iki ülke arasındaki ticari denge için de önem arz etmektedir. Hindistan Türkiye'yi hedef pazar olarak görmekte ve teşviklerde bulunmaktadır. Bu nedenle Türk girişimcilerinin de Hindistan'a olan ilgilerinin artması gerekmektedir. Tez çalışması bu ilgiyi de arttırmak amacıyla Hindistan pazarıyla ilgili bilgiler vermek ve mevzuat hakkında açıklamalar yapmak suretiyle girişimcilere yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Hindistan'la özellikle orta ve küçük işletmeler boyutunda işbirliği yapılabileceği, bilişim teknolojilerine yönelik yatırımların teşvik göreceği, gıda ürünleri pazarlamacılığının ve büyük mağaza zincirleri kurmaya yönelik yatırımların isabetli olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca yerinde yönetimin Hindistan

pazarı için uygun bir strateji olacağı düşünülmektedir. Hindistan'ı 1,1 milyar nüfuslu yoksul bir ülke olarak değil, ciddi bir satın alma gücüne sahip en az 300 milyon tüketicinin yaşadığı, istikrarlı bir makro ekonomik yapıya sahip ve gümrük vergileri ile miktar kısıtlamalarının her geçen gün azaldığı bir pazar olarak görmek, daha sağlıklı bir yaklaşımdır. Diğer taraftan sanayi alanında, ülkemizin öncelikle küçük ve orta ölçekli işletmeler konusunda Hindistan ile yakın işbirliği yürütebileceği düşünülmektedir. 250-300 milyon civarında tüketici bir nüfusa sahip olan ve önümüzdeki yıllarda 400-600 milyar dolar alt yapı yatırımını planlamaya başlayan bu ülke için Türkiye açısından gıda ve inşaat sektörü öncelikli sektörler olarak ele alınabilir. Ülkenin bir çok bölgesinde gerçekleşecek inşaat faaliyetleri, işletmelerimiz için yeni fırsatlar anlamına gelebilir

Tezde Türkiye'deki dış ticaret eğitimi hakkında da bilgi verilmiştir. Türkiye'de dış ticaret eğitimi örgün ve yaygın eğitimi kapsamında kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından verilmekte olup, eğitim dış ticaret mevzuatı, gümrük konuları ve uluslar arası mevzuat üzerine yoğunlaşmıştır. Dış ticaret eğitimi konusunda ülkelere yönelik, özel kapsamlı yeterli seviyede değildir. Bu konu üzerinde sonuçlara varmak amacıyla anket uygulamasına gerek görülmüştür.

Hindistan'a ihracat yapan 50 işletme üzerinde yapılan araştırma sonucunda işletmelerin genelde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olduğu görülmüştür. Ayrıca bu işletmelerin çoğunluğu anonim şirket işletmesi olup büyük oranda ayrı bir dış ticaret bölümleri mevcuttur. Ayrıca işletmeler büyük oranda üniversite mezunu personeli bu alanda istihdam etmektedirler. Bu personelin neredeyse tamamı yabancı dil bilmektedir. Bu sonuçlar işletmeler bazında alt yapının uygun olduğunu göstermektedir.

Öte yandan personelin büyük çoğunluğu Hindistan'la dış ticaret mevzuatını bilmemektedir. Aynı personel bu konuda eğitim alıp kendini geliştirmek konusunda da isteksizdir. Mevzuat hakkında ve spesifik konularda bilgi eksikliği ve öğrenmeye karşı isteksizlik ticaretin gelişmesi ve ihracat payının artmasının önünde büyük bir engel olarak tespit edilmiştir. İşletmeler tarafından Hindistan mevzuatı ve lokal bilgiler hakkında eğitimlere devam edilmeli ve personel bu konuda bilgili kılınmalıdır. Öğrenme isteği olan personelin istihdam edilmesi de fayda sağlayacaktır.

Öte yandan işletmelerin çoğunluğu Hindistan' a ihracatı kısa vadeli yada bir defaya mahsus olarak düşündükleri için eğitime yatırım yapmaktan sakınmaktadır. Bazı kamu kuruluşlarındaki Hindistan'a ait bilgiler de özel sektöre tam olarak aktarılmamış ya da özel sektör tarafından istifade edilmemiştir. Sonuç olarak, büyük bir pazar olarak ortaya çıkmaya başlayan Hindistan, Türk ihracatçısı için yeni fırsatları doğurmaktadır. Hindistan'a yapılan ihracatın arttırılmasında ihracat eğitiminin ve özellikle bu ülke üzerine verilecek eğitimin önemi büyüktür. Mevcut eğitim seviyesi memnun edici seviyelerin altındadır ve bu seviyenin arttırılması için ihracatı yapan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin devlet tarafından eğitim konusunda desteklenmesi ve bu işletmelerin vizyonlarının genişletilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

BİLGİN, Mualla (1999), **Sorularla Hindistan Yabancı Sermaye Mevzuatı**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

CİLLOV, Haluk (1972), **Türkiye Ekonomisi**, İstanbul: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.

ÇALIŞ, Asım (2000), **İnsan Kaynakları Politikaları İhracat Performansı Üzerindeki Etkileri**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Raporları, ss: 2-20, Ankara.

ÇALIŞ Asım (2006), **“Hindistan Ülke Profili”**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Raporları, ss: 2-20, Ankara.

ERİŞ, İbrahim (2005), **“Yeni Delhi Ticaret Müşavirliği Yıllık Ekonomik Rapor”**, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yıllık Raporları, ss:2-33 Ankara.

EŞİYOK, B.Ali (2001), **Türkiye Ekonomisinde Yeniden Yapılanma Sürecinde İhracat ve Rekabet Gücündeki Gelişmeler**, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. 39-41.

GÜMÜŞ, Sefer (1997), **Hindistan İle Dış Ticaretimiz ve İhracatımızın Arttırılmasına Yönelik Önlemler**, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, İstanbul.

GÜVEN, Tarık Celal (1998), **“Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Dış Ticaretimizin Geçmişi ve Bugünü”**, Dış Ticaret Dergisi, Ankara.

HİÇ, Mükerrerem (1973), **Türkiye’de İhracatın Geliştirilmesi Sorunu**, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 3-5.

HİÇ, Mükerrerem (1981), **“Atatürk’ün İktisadi Alandaki Görüş ve Politikaları”**, Atatürk ve Cumhuriyet Dönemi Türkiye’si, s:130: Ankara

İYİBOZKURT, Erol (2003), **Dış Ticaret Eğitimi**, İstanbul: Alfa Yayınları.

KOBAN, Emine (2003), **Uygulamalı Pratik Dış Ticaret İşlemleri**, İstanbul: Türkmen Kitabevi

MUMCU, Zehra ve F. ÜNSAL (1998), **Hindistan Ülke Etüdü**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

NARAYANAN, Chitra (2006), “**Türk Firmaları Hindistan’da Gerçekleştirilen Uluslararası Fuarlara Katılmalıdırlar**”, Asomedia Dergisi, ss: 9-11, Ankara

OĞUZ, Serpil (2000). “**Pazara Giriş Stratejileri ve Türkiye İçin Bir Pazara Giriş Modeli**”, Dis Ticaret Dergisi, Ankara.

TAŞKIN, M.Murat (2003), “**1923-2003 Döneminde Türkiye Cumhuriyeti’nin Dış Ticaret Politikaları**”, Dış Ticaret Müsteşarlığı Dergisi, ss: 131-145, Ankara.

TEKELİ, İlhan ve S. İLKİN (1983), **1929 Dünya Buhranında Türkiye’nin İktisat Politikası Arayışları**, Ankara: ODTÜ.

Ticaret Bakanlığı (1974), **50 Yılda Türkiye’de İhracatı Teşvik Tedbirleri, Ankara**: Ticaret Bakanlığı 50. Yıl Yayınları.

TUSİAD (1992), **Sanayileşmede Yönetim ve Toplumsal Uzlaşma**, İstanbul: Datay Basım Ltd. Şti.

İstanbul Ticaret Odası (2003), **Türkiye Ekonomisinin Dünya Pazarlarında Oryantasyonu**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

OKTAV, Mete, A.KAVAS ve M. TANYERİ (1992), **İhracatın Geliştirilmesi ve Ortak Pazarlama Grupları**, Ankara: Lale Ofset.

ÖZCAN, H. Avni (2000), “**Dünden Bugüne Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler**”, Dış Ticaret Dergisi, ss:41-46, Ankara.

VAROL, G. Müge (2003), “**Cumhuriyetin 80. Yılında 1923-2003 Türk Dış Ticaretinin Gelişiminin Kısa Tarihçesi**”, Dış Ticaret Müsteşarlığı Dergisi, ss:162-170, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

Foreign Trade Procudures 2005-2006, Directorate General of Foreign Trade
<http://dgft.delhi.nic.in/> , (22/03/2006)

Foreign Trade Review (Oct-Dec 2005), Institutte of Foreign Trade,
http://www.iift.edu/iift/papers_iift.asp , (22/02/2006)

Hindistan Türkiye Büyükelçiliği'nin internet adresi
<http://www.indembassy.org.tr/> (08/04/2006)

http://www.forumgazetesi.com/haber_detay.asp?haber_id=1866 (08/06/2006)

<http://www.igeme.org.tr/intro.htm> (18/01/2006)

http://www1.iso.org.tr/abm_dis_ticaret.asp#8 (14/04/06)

http://www.iticu.edu.tr/genel_bilgi/tarihce.htm (05/03/2006)

<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/Default.asp> (14/05/2006)

http://www.taj.org.tr/ihracat_tesvikleri.asp (29/07/2007)

http://ttogm.meb.gov.tr/ticar/ticaret_lisesi.htm (08/08/2006)

<http://www.yok.gov.tr/hakkinda/hakkinda.htm> (08/07/2006)

Investing in India:Foreign Direct Investment&Policy, GOvernment of India
New Delhi, March 2005, http://dipp.nic.in/manual/manual_03_05.pdf ,
(12/04/2006)

Orta Anadolu ihracatçılar Birliği <http://www.oaib.gov.tr/> (06/06/2006)

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın internet adresi
<http://www.dtm.gov.tr> (03/01/2006)

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın internet adresi
<http://www.musavirlikler.gov.tr> (06/01/2006)

TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
internet adresi <http://www.igeme.org.tr> (05/02/2006)